

EMMAUS FÉLE

EVANG. THEOLOGUSOK
FOLYÓIRATA.

II. évf. 9. szám.

1930. november hó.

Ára: 80 fillér.

EMMAUS FELÉ...

EVANGÉLIKUS THEOLOGUSOK FOLYÓIRATA

Megjelenik havonta egyszer, július és augusztus kivételével.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

EGÉSZ ÉVRE P 5.—, FÉL ÉVRE P 2.50
EGYES SZÁM ÁRA 80 f.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
SOPRON, EV. THEOLOGUS OTTHON.

Kéziratokat a szerkesztőség címére kérünk.
(Kéziratokat nem adunk vissza.)

TARTALOM:

D. KAPI BÉLA: Krisztus levele	289—291
CHRISTANANDA J. NELSON: Fátyol mögött. (II. Scala santa. A szent lépcső)	292—295
FARKAS ZOLTÁN: A szívek reformációja	296—299
BAKÓ JÓZSEF: A nagy találkozás. (Vers)	299
ORAVALA ÁGOST: Parasztproféta. (Regény). Fordí- totta: br. Podmaniczky Pál (II)	300—314
SY.: Levél az ifjúság pásztorlásáról	315—321
JAKUS IMRE: Hír a betegszobából. (Vers)	322
KRÓNIKA	323—324
KÖNYV, FOLYÓIRAT	325—326
THEOLOGUS ÉLET	327—328

SZERKESZTIK:

JAKUS IMRE, KÁDÁR GYULA, KEKEN ANDRÁS, URBÁN ERNŐ.

E M M A U S F E L É . . .

KRISZTUS LEVELE.

D. KAPI BÉLA PÜSPÖK hittudományi karunk évmegnyitó istentiszteletén, Magyarország Kormányzója jelenlétében tartott ígehirdetése.

A mi levelünk ti vagytok, bérvá a mi szívünkbe, amit ismer és olvas minden ember; akik felől nyilvánvaló, hogy Krisztusnak a mi szolgálatunk által szerzett levele vagytok, nem tantával, hanem az élő Isten lelkével írva, nem kőtáblára, hanem a szívnek hústáblájára írva. II. Kor. 3, 2—3.

VIRÁGKOSZORÚVAL homlokán, ünneplő köntösbe öltözötten áll theologiai fakultásunk új épülete, mint vőlegényt váró, szépséges menyasszony.

Mi pedig templomoltárnál fejhajtva imádkozunk s a fakultás hivatásának aranykapuján át jövőnk munkáját fürkésszük.

Ha az evangélikus keresztyén theológiát meg akarnám személyesíteni, királynői szépségében virágzó sudár nő alakját rajzolnám elénk. Testén könnyű omlású köntös. Nemes vonalú arcán az igazság méltósága, szemében a lélek tüze. Jobb kezében magasra emelt fáklya, baljában kebléhez szorított biblia. A képen csudálatos fény ömlik el. Nem felülről, avagy oldalról sugárzik, hanem a bibliából árad ki a nagy napragyogás és pedig kettős fénytöréssel. Egyik lángragyujtja a magasra tartott fáklya rózsáját, a másik ezüstpatakként ráomlik a lábai előtt elterülő földre s fényözönbe von virágot, göröngyöt, szakadékot és hegyormot.

Ez az evangélikus keresztyén theologia. Isten kijelentéséből áramló napragyogás, mely két sugárra törik: az egyik a tudomány igazsága, a másik az igazság életté válása. A kettőt együtt egy névvel nevezem Krisztus levelének.

A theologia örök hivatása, hogy átvegye, őrizze és továbbadja Krisztus levelét.

Ezt a levelet maga Krisztus írja a lélek íróvesszőjével az emberszívek hústáblájára. Szenvedés-könnyével írja, bűnbocsátó szerelme napfényével írja s megváltó piros vérét ráüti pecsétül. Az örökkévaló Istenről szól ez a levél. Egyedül ÓrOLA és mégis

benne foglaltatik ember, világ, élet, halál minden titka. A lélek suverenitása. Ember porbahullott királyi méltósága. Ember porból felemelt üdvösséges boldogsága. Lelket megváltó isteni kegyelem.

Az evangélikus keresztyén theologia megállapítja Krisztus eme levelét. Feltárja az isteni kijelentés közléseit; az isteni kegyelem titkait, a vallásos élet megtapasztalt és láthatatlan törvényeit, a vallás és egyház kapcsolatát, a vallási élet kivirágzását. Tudományos módszerekkel és eszközökkel kiépíti tudományos rendszerét, egy hatalmas oszloperdőt, melynek összessége a theologia igazság-tartalmát jelenti.

De a tudomány nemcsak a tudásért van, hanem az életért. Minden tudomány az életben gyökerezik s végső rendeltetésében azt szolgálja.

A theologia második sugara: a vallás életvalósága.

A theologiai fakultás munkája ne maradjon csupán tudományos igazságok rendszerezése és hirdetése, jóllehet tudományos hivatásának ez egyik alapvető igénye, hanem váljék valóságokat teremtő életté. Igazságtartalma nyerjen kiegészülést vallási élet-tartalmában. Teremtsen életet, lelkületet, jellemet, Krisztus lelkét hordozó embereket. Befejezetlen marad minden munkája, ha csupán igazságtartalmának oszloperdejét adja. Rá kell borítania, mint hatalmas kupolát: vallási életrendszerét.

Világoljon tehát a theologiai fakultás mindkét fénysugara. A tudományosság feltételével és kötelezésével, ígéretével és felelősségével szolgálja a tudományos igazságot. Fényét nyerje minden vallási igazság első forrásából: a bibliából. De azután ragyogjon munkájában a második sugár is: váljék tudományos igazsága élet-teremtő vallásos életvalósággá.

Ragyogjon fel a theologiai fakultás fenséges missziója! Írja Krisztus levelét fiai szívébe. Ne elégítse ki theologiai ismeret, tudás, tudományos munkálkodáshoz való felkészültség, hanem ébresszen papi lelkületet, formáljon krisztusi egyéniségeket, csi-szolgasson pásztori jellemeket. Neveljen bünt ostorozó prófétákat s gazdagítsa nemzetünket Isten igazságait hirdető apostolokkal. Ne elégedjék meg papirostra írt lelkészi diplomával, hanem követelje meg távozó fiaitól Krisztus ember-szívbe jegyzett levelét is. Krisztus levelét vigyék magukkal csendes életü falvak kunyhói közé s feszült idegzetű városok piaci lármájába. Legyen az mindenek számára: szeretet, igazság, békesség!

Ezzel tölti be theologiai fakultásunk társadalmi és nemzeti hivatását. Egyetlen intézmény sem elégedhetik meg szükkörű hivatásának szolgálásával. Theologiai fakultásunknak is önmagán

A FÁTYOL MÖGÖTT.

ÍRTA: CHRISTANANDA J. NELSON.

II. SCALA SANTA. (A SZENT LÉPCSŐ.)

Filippi 3, 7—11.

Nem a római Scala Santáról beszélek, amelyen sokan térden csúsznak végig, hogy testileg meggyógyuljanak, hanem a lelki élet szent lajtorjájáról. Az Úrban fogoly Pál eldobott magától mindent, amit nyereségnek tartott azelőtt, amikor még a Krisztuson kívül élt. Előkelő származása, mély tudása, a vallásos élet vezetőinek a tisztelete, éleselméjűsége és igazhitűsége, — mindez és sok más egyéb, — nem tudta kielégíteni. Volt ugyan *vallása*, — de nem volt *Krisztusa*. Hasonlóan van ez sok nem-keresztyén honfitársammal is az én annyira vallásos hazámban, Indiában. Dicsekedhetnek ugyan vallásos ismeretekkel, de nem szerezték meg az Úr Jézus Krisztus ismeretének a tökéletességét, amint azt Pál megnyerte. — A föld színén sürgölődő hangya csak a maga piciny lakásának mélységét ismeri s meg van elégedve annak nélkülözhetetlen kincseivel, de teljesen vak a föld mélyének kincseivel szemben, amilyenek az arany meg az ezüst, melyek pedig talán közvetlenül alatta hevernek a földben. Hasonlóképen sok felületes keresztyén sem tud az ismeretnek és megtapasztalásnak arról a kincséről, amely pedig készen van az ő számára is a Krisztusban; egyszerűen azért, mert meg sem kísérel, hogy mélyebbre hatoljon a bölcseségnek és az Isten megismerésének gazdag mélységeibe, magába az Úr Jézus Krisztusba.

Pál apostol *teljesen* odaadta magát az Istennek, hogy a Krisztust *teljesen* megnyerje: ez a lelki élet drága szabálya. Hiányzik még én bennem valami az Istenből? Istent nem hibáztathatom érte! Bizonyosan van még bennem valami, amit magamnak tartogatok és azért nem vagyok képes Öt teljességgel befogadni. Gyakran láttam bogarakat, amint kimásztak lyukaikból, hogy a verőfényben sütkérezzenek. A féltestük kint volt a napon, de a másik fele bent maradt a lyukban, a vaksötétben. A napot hibáztassuk ezért? Ugyanígy csak én vagyok a hibás, ha nem tükröződik vissza bennem az Istennek teljessége! Egyszer megkértem egy vadkereskedőt, hogy hozzon nekem egy szép fajdkkást tollastul, — mert ők rendszerint kitépdesik a szép tollakat, hogy azon külön is nyerezkedjenek. Másnap az én emberem csak a tollakat hozta el madár nélkül. Megint csak kérnem kellett, hogy tollastul hozza el a madarat. Ez az, amit az Isten tőlem is kíván. *Magamat és mindenemet*. A szamarat a csikájával együtt, amint Jézus is parancsolta a tanítványoknak. Ezt tapasztalta Pál is. Amikor átadta magát és mindenét az Istennek, akkor Ő mindezt át is formálhatta a maga dicsőségére. Egyesek csak mondogatják, hogy átadják magukat az Isten-

nek, de a szívük távol áll ettől. Mások meg odaadják a szívüket, ámde sok mindent nem hajlandók Istennek odaszentelni. Isten csak akkor az enyém teljesen, ha teljes-magamat odavetem a lábához.

Pál *megszakított minden kapcsolatot* mindazzal, ami azelőtt neki nyereség volt. Csak így kerülhetett az *Istennel kapcsolatba*. Nem tudok egyszerre két Úrnak szolgálni. Ha már a Krisztusban élek, ne legyen semmi más vágyam, hogy így *minden vágyam* Ő lehessen. Ha szemtől-szembe állok az Istennel, hátat fordítok a világnak. Milyen szerencse, hogy nincs szemem a hátamon és így nem kell tudomást vennem a világ ragyogó, varázslatos, de múló szépségéről? Hát vesztített Pál ezzel az állásfoglalásával? Mi mindent nem nyert ezzel lelki életében!

A Scala Santa hét lépcsőfokának az elsejéről azt mondja Pál: *«Hogy a Krisztust megnyerjem.»* Ha hindu volnék, vagy egyéb nem-keresztyén aszkéta, kész volnék küzdeni, tusakodni, csakhogy megnyerjek valamit az Istentől, vagy a jövődő életből. Ám ha lemondanék is a világról és elvetnék mindent magamtól, ha felfergődnék az önsanyargatásnak a legmagasabb fokára, de nem mondanék le magamról s nem esnék kétségbe magam fölött, semmivel se lenne ez több, mint egy megbokrosodott számár rugdalózása. Azért lehettem keresztyén, mert Ő meghódított. És ezért lehetséges az, hogy megnyerjem Őt. Nem Óréa vonatkozó ismereteket, hanem Őt magát. A filozófia is kísérletezik azzal, hogy megismerje az Istent, de csak annyi sikerrel, mintha a mindenfelől fűjdogáló szeleket akarná összegyűjtögetni. Csak a keresztyén nyeri meg Istent a Krisztusban, mivel ő a Krisztus foglya.

A második lépcső: *«találtassam Őbenne»*. Valóban eljutottam én már ide? Nem elég biztosíték erre az, hogy megkeresztelt és megkonfirmált keresztyén vagyok, sem az, hogy érdeklődöm vallásos dolgok iránt. Ennek a tudatát senki más nem osztogathatja, nekem magamnak kell azt valóságként éreznem, más-különben szánandó teremtés vagyok. Nem elégít ki engem az sem, amit az emberek nyájasságból mondanak rólam, hanem magamba tekintek és úgy vizsgálom meg: vajjon csakugyan Őbenne találtatom-e? Elmondhatja-e az Úr, felőlem is, hogy már Őbenne vagyok? Ha kijövünk a megáporodott levegőjű szobából és megállunk a friss levegőn, akkor tudjuk, hogy valósággal ott vagyunk. Künn a szabad levegőn. És a tiszta levegő is bennünk van. Ha valaki sötétségből jön ki és kiáll a napsütésbe, akkor a világosságban van; e tekintetben nem lehet semmi kétség. Benne találtatom-e én is így a Krisztusban? Ő az én életem. Ha már benne vagyok, még a belőle való kilépés gondolatától is megborzadok.

A harmadik lépcső: *«Megkaptam-e a valódi igazságot?»* Hazámban a nem-keresztyének reggelente — mielőtt a nap felkel — meg szoktak fürödni, azután szent hamut hintenek fejükre, jeléül külső tisztaságuknak, vallásosságuknak, igazvoltuknak. De nekem nincs saját igazságom! A hold ragyog és világít. De tudjuk, hogy nincs neki saját fénye. A nap sugara hull rá, az ragyogja be és így képes nekünk világítani. Csak Krisztus mondhatja: *Én vagyok a világ világossága!* De viszont azt is mondhatja: *Ti vagytok a világ világossága!* Ha a hívők Krisztus körül, az igazi Világosság körül keringenek szünetlen, akkor ők is fényleni fognak és világosságot árasztani ebbe a világba. Így az én igazságom is egészen a Krisztustól van hit által, nem pedig magamtól, a saját cselekedeteimből. Míg azzal próbálkoztam, hogy ragyogóra csiszoljam magamat, nem boldogultam. De az Ő kegyelméből, — és csakis abból — hit által megkaptam az igazságot. Ő maga öltöztetett bele ebbe a valódi igazságba, amelynek a meg-

látására én magam vak vagyok, hogy mások láthassák azt és dicsőíthessék a mennyei Atyát. Amint Jézus mondja: «Úgy fényljk a ti viláosságotok az emberek előtt, hogy lássák (tehát nem én) a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat (tehát nem embereket)».

A negyedik lépcsőfok: «*Hogy megismerjem Őt.*» Csodálatos az előttem, hogy Pál csak a negyedik fokon említi a megismerést, holott a mai idők erkölcs-tanítói erre helyezik a legnagyobb súlyt. Szerintük csak az intellektuális megismerés vezethet el bennünket lelki elmélyülésre. Vajjon intellektuális megismerésről beszél itt Pál apostol? Egyáltalában nem. A lelki élet vallásos megismeréséről szól. Arról, ami az Isten állandó megtapasztalásának az eredménye. A megismerés a tapasztalat gyümölcse. A filozófia nem zárja ki ezt, a józan emberi ész pedig megerősíti. Ilyenmódon megismerhetem Őt, mint a Szent Léleknek bennem lakozó teljességét, ahogyan pillanatról-pillanatra tanít, vezet és irányít, ahogyan egyre jobban és jobban megismerteti velem önmagát, akárcsak a természetet, amely minden napon valami újat tár elénk. A megismerésre három úton juthatunk: embernek emberrel való érintkezése útján, az embernek a természettel való érintkezése útján és legfőképpen az embernek az Istennel való érintkezése útján. Így tehetjük teljessé mind emberi, mind pedig vallásos avagy Istenről való ismereteinket. A vallásos vagy az Istenről való ismeretekre úgy tehetek szert, hogy Istennel naponként találkozom a bensőmben. Sokan megfeledkeznek az Istennel való kapcsolat fontosságáról és ezért nem juthatnak el az igazság megismerésének a teljességére s az ilyenek mégis nagy tudással és határtalan tanultsággal dicsekesznek.

A következő lépcsőfokok még dicsőbbek, de még nehezebbek.

Az ötödik lépcsőfok: «*Hogy megismerjem az Ő feltámadásának erejét.*» A sokat tusakodó szerzetes erőre áhítozik, olyan emberfeletti erőre, amely képes őt tökéletessé tenni és így az állandó bűnbánat komor sírjából kiszabadítani. A természetes, érzéki, világi embernek erőre van szüksége, hogy a nehézségeket le tudja bírni és ki tudjon vergődni a búskomorság, a félelem, a bűn miatt való tehetetlenség szakadékaiból. Az aszkéta ezt az erőt a természetben, embereken és saját magában keresi, de hasztalan. Pál segítségükre jön azoknak a csalódott embereknek, akik hiába keresték ezt az erőt, és saját tapasztalatából mondja: a Krisztusban van ez az erő: az Ő feltámadásának az ereje, amely a bűnös természet átkát megtöri, tehetetlenségünk súlyos követ elhengeríti és lehetővé teszi a számunkra, hogy étellel és hatalommal keljünk ki a bűn sírjából. — A szibériai hóvirág is csak olyan, mint a többi hóvirág, csakhogy mielőtt a szirmai széjjelbontogathatná, vastag hó és jégplepelt kell áttörnne. De minden kemény akadály ellenére mégis felfelé tör. A Krisztus feltámadásának ilyen erejét megtapasztaltam-e már? Meg tudom-e ezt az erőt másoknak is mutatni? Tudatában vagyok-e ennek az erőnek, mikor térdreeroskadok; mikor ravasz ellenségem ármánykodása néha annyira gyötör; ha az emberek hideg vizet zúdítanak a nyakam közé, ha félreértének, hamis színben tüntetnek fel, ha rágalmaznak, ha súlyos teher nyomja a szívemet? Micsoda áldott erő az Ő feltámadásának ereje!

Örömmel kapaszkodom fel a hatodik lépcsőfokra: «*Az Ő szenvedéseiben való részesülésem lépcsőfokára.*» Bizony, nehéz egy lépcső ez. Sokan hátráltak már, amikor ilyen magasra jutottak. Sokan mondanak Isten-hozzádot a reájuk váró boldog szenvedésnek. Pedig Pál apostol világosan megmondja: «néktek adatott a kegyelem a Krisztusért, ... hogy szenvedjétek is Ő érette». Hiszen mimódon remélhetném, hogy részem lesz az Ő dicsőségében, ha ki-

vonom magam az Ő szenvedéseiben való részesülésből. Ha elkerülném a szenvedéseket és csak az öröm síma ösvényeit keresném, merhetnék-e pironkodás nélkül kegyelméért könyörögni? Ha vonakodom kötelességem teljesítésétől, van-e *jogom* az Ő dicsőségében való részesülésére? Vajjon tud-e a méh mézet gyűjteni, a nélkül, hogy terhet hordana? Lelhet-e az ember aranyat, ha nem vállalja a sok áldozatot és vesződséget, amivel az arany bányászása jár? Hozzájuthatunk-e a tenger fenekén heverő kincsekhez, úgy, hogy nem szállunk szembe bátran a sok nehézséggel és akadállyal? A Krisztusban való dicsőség a szenvedés fátyola mögé van rejtve. Milyen balga az a feltevés, hogy nekem közösségem lehet Krisztussal, az Ő szenvedéseiben való részességem nélkül, csak azért, mert én nem birom és nem akarom azokat elviselni! Ha a férj beteg, szerető hitvese is levert. Részt vesz a férje szenvedéseiben. Valahányszor komolyan beteg voltam, édesanyám szinte elepedt a fájdalmamban és szenvedésemben való részvételtől. Gyakran el-elnézegetek egy-egy madárpárt, a tisztaság e mintaképeit. Ha az egyikük beteg, vagy megsérül, úgyhogy nem tud kimozdulni a fészekből, a párja egészen boldogtalan; odatelepszik leeresztett szárnyal a fészek szélére. Így tesznek az állatok. Íme láthatjuk, hogy milyen összhangban van a természet ezzel az isteni törvénnyel: az Ő szenvedéseiben való részesülés törvényével. Valahányszor a szenvedések iskolájába kerülök, csak azt mondom magamnak: «Íme az ember, aki vérét ontotta éretted» és ilyenkor megerősödve veszem ki a részemet az Ő szenvedéseiből, és egyre többet tapasztalok meg az Ő erejéből. Ami a testnek az árnyék, az az embernek a szenvedés. Az Ő szenvedéseiben való részesülésem az a lépcső, amely elvezet az Ő örökkétartó dicsőségének az öröklésére. (2. Kor. 4—17.)

Az utolsó lépcsőfok: «*Hogy hasonlónak legyek az Ő halálához, ha valami módon eljuthatnék a halottak föltámadására.*» Nem válhatok addig hasonlónak a Krisztus életéhez, amíg nem lettem hasonló az Ő halálához. Mivel a bűnnek meghaltam, élek most a Krisztusban. Ha hasonlóvá leszek az ő halálához, akkor mindent, ami bennem nem tőle való, elnyeli az Ő halála és az Ő élete szétárad bennem. Így nemcsak a végleges feltámadásban reménykedem, hanem napról-napra megtapasztalom az Ő feltámadásának a valóságát. Minden este, ha lefekszem, valami számára meghalok. Reggel pedig az Ő élete megújul bennem. Megtapasztaltam mindezt én is? — Vajjon Pál apostol lelki életének a Scala Santa-ját a Krisztusban megismertem-e már? (Folytatjuk.)

*****

Akit Isten megajándékozott igéjével, az köteles az Igét vallani, tanítani és terjeszteni. Bizonyos vagyok a felől, hogy a keresztyén embernek nemcsak joga és kiváltsága, hanem kötelessége is Isten igéjét hirdetni, máskülönb en elveszti Isten kegyelmét és lelkének üdvösségét. (Luther.)

Ha igazán hiszel, a Szent Lélek nem hagy neked nyugtot: Szólanod kell, pappá leszel és tanítasz, intesz, bizonyoságot teszel mindenki előtt, könyörögve és tudakodva, hogy ők is eljussanak a kegyelemre. (Luther.)

A SZÍVEK REFORMÁCIÓJA.

VALAHÁNYSZOR október 31.-e közeledik, lelki és testi szemünk előtt képekben, költeményekben, cikkekben, emlékbeszédekben, stb. megjelenik Luther Márton alakja, amint azokat a hétországra szóló kalapácsütéseket ráméri a wittenbergi vártemplom kapujára. Szinte visszhangzik a lelkünkben a négy kalapácsütés és ámulva állunk meg a Reformátor hatalmas alakja előtt, aki «egyszercsak» kilép az ismeretlenség homályából és ezekkel a kalapácsütésekkel elindítja a világtörténelem egyik leghatalmasabb korszakát. Október 31.-e az az alkalom, amikor nemcsak a wittenbergi vártemplom kapuja előtt szoktuk szemlélni Luther csodálatos alakját, hanem végig kíséjük az összes állomásokon, a dicsőséges út minden harca között. Ámulva és döbbenve álldogálunk Luther és a reformáció minden alakja előtt s mondogatjuk magunkban és egymásnak: micsoda tettek, micsoda emberek, mily hatalmas erő, mily csodálatos események!

Rendszerint azért szoktuk megtenni ezeket az október 31.-i kirándulásokat Luther és a reformáció dicső korszakába: hogy «felüdüljünk», a «mult emlékein megacélozzuk lelkünket a jelen harcaihoz», «hogy a dicső ősök nagy tettei bennünket is nagy tettekre serkentsenek» stb. stb. Az emlékbeszédek úgy telis-tele vannak hangzatos ígéretekkel, mint egy nagyvárosi hirdető oszlop. És az eredmény? Hogy az érdeklődés vajmi csekély, a templomok, ünnepi helyiségek, alig telnek meg. És ha megtelnek? És ha vannak akik végig ülnek ezeket az október 31.-i ünnepélyeket? Azoknál bizonyára százszázalékig valóra válnak az ígéretek: «a felüldülések», a «megacélosodások», a «tettre serkentődések»! — Mily szörnyű tévedés! Az emberek elmennek, csodálják Luthert, csodálják a reformációt, lelkesednek őszintén, éneklük az «Erős várunk»-at teli tudóból — s azután hazamennek elfáradva, elkedvetlenedve, elcsüggedve, lelkük alján egy keserű «miért»-tel. Miért, hogy Luther Márton szembe mert szállni a világgal és ma nincs senki? Miért, hogy Luther az életét is odadopta, de az igazságot meg kellett

mondania akárki előtt s ma még az egyházaknak is «politikájuk» van, ami köznapi nyelven annyit jelent: ne szólj szám, nem fáj fejem? Miért, hogy akkor diadalszekéren vonult az Isten igéje házról-házra, szívtől-szívig és ma a családi ócskaságok között lepi a por? Miért, hogy akkor a semmiből keletkeztek hatalmas intézmények és ma se él, se hal az is, ami reánk maradt, újat pedig nem lehet alkotni, mert kórusban tör ki a panaszos jajgatás a szegénységről, a nehéz gazdasági viszonyokról, mihelyt «már megint egy újabb» áldozatról van szó (holott a mozik, színházak, mulatóhelyek, tánclokálok ma se üresek). Óh, mily keserves, mily végtelenül fárasztó és csüggesztő egy-egy őszinte léleknek visszatérni az október 31.-i kirándulásról a mába! Mily rettenetesekek ezek a miértek! S mennyire nem adnak feleletet reájuk sehol se!

Pedig egyszerű a felelet. Miért ez a hatása okt. 31.-ének épen a legkomolyabb embereknél?

1. Mert a «nagy», a «fenséges» nem felemelő, hanem leverő, elcsüggesztő hatással van a lélekre, ha nem mutatják meg azt a belső középpontot, amelyből kifejlődött ez a nagyság.

2. Mert rendszerint Luther Márton hitbellei, jellembeli és minden egyéb «nagyságát» mutatják be, ami Luther Márton tanúsága szerint (ő pedig eléggé hiteles tanu) nem is létezett — és nem az Isten nagyságát, az Ő szerelmének a nagyságát, amely megmutatja magát m a i s minden emberben, aki csak nem akar naggyá lenni Ő előtte, hanem kicsinnyé, semmivé «szemétre való» cseréppé, mint Luther Márton.

3. Mert a tettek reformációját megelőzte a szívek reformációja, a külső reformációt egy belső reformáció. — S ebből mi október 31.-én nem igen szoktunk látni, hallani semmit sem. Pedig a szívek reformációja annyira fontos Luther szerint (Luther pedig az Isten igéje alapján állt), hogy mellette nem volt és nem is lesz semmi más fontos dolog. A szívek reformációjának önkénytelen velejárója, természetes következménye volt a tettek reformációja, a külső események. Ha nincs az előbbi, nincs az utóbbi. Amíg van az egyik napról napra való megújulással és amíg ez a fontosabbik. addig van a másik is és növekedhetik az is. Amíg a szívek reformációja tartott, addig tartott a reformáció, amikor ez kihűlt, akkor kezdődött az orthodoxia és az ellenreformáció. (Érdekes, hogy ez a kettő mindig együtt jár.)

Október 31.-én tehát nem az agyon dicsőített, szavalt és allegorizált október 31.-i kalapácsütések a fontosak, hanem az, ami ezt megelőzte Luther Márton szívében. Nem az a kéz a fontos, amelyik a kalapács nyelét fogta, hanem amelyik Luther kezét

fogta. Luthernek soha semmi köze se lett volna se a tudósokhoz, se a pápához, se a császárhoz, se senki fiához, ha bűneitől megrettenve remegő szívvel nem áll Ura elé és nem gyötri magát éjjelnappal azzal a kérdéssel: mit kell nékem cselekednem, hogy idvezüljek? Sőt még egy lépést mehetünk visszafelé. Soha nem áll Ura elé és nem gyötri magát, ha meg nem ismeri fenékgig szívének bűneit, önmaga megromlott természetét, egészen elveszett és el-kárhozott voltát. De még tovább is mehetünk: soha meg nem ismeri a saját szívét és meg nem retten tőle, ha az Úr nem küldi hozzá Szent Lelkét és nem tárja fel egyrészt az ő szíve gonoszságát, másrészt a mindenható Isten végtelen szentségét, tisztaságát s a bűntől való irtózását.

Mivel ezt megismerte, megrettent és küzködött, keresett. Mivel keresett — talált, megtalálta a Megváltóját. Mivel megtalálta az idvességet, el kellett mondani mindenkinek egyrészt azt, hogy a kárhozat uralma alatt vannak, másrészt azt, hogy merre van az idvesség útja. S mivel ezt elmondotta, mert «el kellett mondanía», «nem tehetett máskép», azért lett reformátor.

Luther egész életére éles fényt vet ez a három szó: nem tehetek máskép. Ez az az ajtó, amelyen keresztül a külső, a tettek reformációjából behatolhatunk a szívek reformációjába. Miért: Luther így, Luther úgy és ma miért nem ugyanúgy? Mert Luther nem tehetett máskép, de ma mindenki tehet máskép is. Mi hiányzik akkor, micsoda? — A szívek reformációja. Hol vannak az emberek, akik fenékgig megismerték a szívük gonoszságát, hol vannak az emberek, akik fogalommal birnának Isten végtelen szentségéről, hol vannak, akik keressék, kutassák az idvesség útját, akik éjjenek, szomjazzanak, gyötrődjenek a bűneiktől való szabadulásért? Ha volnának ilyen emberek, nem lenne üres szalma, sárba dobott gyöngyszem a drága Ige Isten szerelméről, amelyet abban mutatott meg, hogy Krisztus érettünk meghalt. Mi hiányzik, mi hiányzik? — A szívek reformációja.

Luther reformációját maga az Úr indította el Luther szívében. Miért? Mert: *visum est Deo*. Mert úgy tetszett az Istennek. De nem hiszem, hogy ne lettek volna emberek, akik titokban, csendben már évtizedekkel előtte állhatatosan ne könyörögtek volna, hogy Isten öntse ki a Lelkét, mutassa meg magát. Lehet, hogy csak egy-két ember könyörgött igazán, hittel. De íme az Úr azt az egy-két embert is meghallgatta. — Mi hozza el ma a szívek reformációját? Csak a hívő könyörgés, amely által kiki a maga számára kéri az Isten Szent Lelkét, hogy mutassa meg önnön szívét az Ó világoosságában. Mert csak a szívek reformációjából

következhetik majd önkénytelen természetességgel a külső átformálódás is. A szívek reformációját pedig csak az Úrnak a Szent Lelke indíthatja el. De Ő elindítja! Ha kéri. — De most nem kéri. Te kérted már? — Ne mondd, hogy igen, mert akkor már rég megadta volna az Úr, hiszen meg vagy írva: Ha azért ti gonosz létekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok Szent Lelket azoknak, akik tőle kéri. (Lukács 11:13.) Igen, azoknak, akik igazán kéri, akik Tőle kéri!

Farkas Zoltán (Tübingen).

•••••

A NAGY TALÁLKOZÁS.

*Agyam fölött egy Krisztus-kép függ.
— Töviskoronás véres, boldog arc.
Éjszakánként rája nézek, kérőn, fájón,
Ha népem miatt dül a harc.
Úgy szeretnék panaszra érni,
De nem tudok és nem merek.
Hiszen nekem még koronám sincs,
Nála meg már a vér csepeg
És mégis szánón rám nevet.*

Bakó József.

A PARASZTPRÓFÉTA.

(ÉLETRAJZI REGÉNY).

IRTA: ORAVALA ÁGOSTON.

A finn eredetiből fordította: Br. PODMANICZKY PÁL.

MEGINDUL A HARC.

(II)

Egyformaságban teltek Pál napjai: boldogságban, csöndes örömben és valami ésszel fölérhetetlen békességnek szakadatlan érzetében. Olyan volt az élete, mint a kiszabadult rabé, aki még oly idegennek érzi magát szabadon, még félénken jár-ke, vagy mint az olyan emberé, aki fojtott levegőjű, sötét szobából lép ki és immár kedve szerint vehet lélekzetet. A nagy tavaszi árvíz lezajlott az életében; az ár lecsillapodott, a hullámok elcsöndesedtek s a vizek újra csöndesen folydogáltak, tudva, merre kell menniök.

Nem is gondolta volna soha azelőtt, hogy ilyen is lehet az élete, hogy semmi egyebet sem kell tennie, csak épen élnie, élnie magának s mehet behunytt szemekkel s valaki más vezeti, viszi. Hova is lettek azok a kísértések és azok a sötét és szorongással teli idők, amelyekről olvasott és amelyekről a kovácsnak is beszélt? Hova is lettek mind az ő bűnei — az ő nap-nap mellett megismétlődő bűnei — amelyek felől most is tudta ugyan, hogy vannak, de amelyeknek a terhét már nem érezte? Úgy tekintett magára, mint valami titokzatos rejtélyre, aki idegen számára, de akit mégis ismer. Mintha valaki más mindig ott járt volna az oldala mellett s vezette, védte, gondját viselte volna.

Minden nap olvasta a bibliát. Kora reggel, mielőtt munkára indult és késő este, amikor dolgát elvégezve hazatért. Olykor egyedül, olykor a nagybátyjával együtt. Most a biblia is más volt számára, mint annak előtte. Azelőtt minden olyan határozatlan, távolba vesző, megfoghatatlan volt a bibliában. Mintha messze pusztaságból hangzott volna feléje valami fenyegető kiáltás, amely félelemmel és rettegéssel tölti el. De most az Ige oly közelvalónak, melegnek tetszett neki, mintha a közvetlen közelben beszélne hozzá az Úr, mintha nem is könyv volna előtte, nem is azt olvasná, hanem az Úr állna mellette és fejét simogatná. A bibliában készen találta a feleletet mindig minden kérdésre; mintha ezt a csodálatos könyvet mindig ott nyitotta volna föl, ahol akkor ép föl kellett nyitnia, ahol megkapja azt, amit keres. Mint eleven valóságot látta

maga előtt valamennyiüket, a biblia nagy prófétáit, Isten embereit mind: Mózes, Illés, Pál és a többi. Oldala mellé szegődtek, beszélgettek vele, elmentek vele az erdőbe vagy ahol dolgozott, mint barátai, akiket jól ismer, akik messziről jöttek, előbb idegenek voltak számára, de most ide telepedtek mellé s olyan jól megbarátkoztak egymással.

Újra meg újra olvastatta a prófétákat, Pál leveleit és az Apostolok cselekedeteinek a könyvét. Micsoda bátor ember is volt az a Pál, micsoda lánggal lobogó buzgóság és népe iránt való szeretet, micsoda lelki ajándékok és micsoda erő lakozott ebben az emberben! S ilyenkor mindig vissza kellett emlékeznie a kovácsra és a kovács beszédeire is.

Istennek amaz emberei nem küzdöttek, nem dolgoztak azért, hogy népüket talpra segítsék, nem világoltatták a maguk világosságát? Nem beszéltek-e bátran, nem jártak-keltek-e saját népük között s nem kerekedtek-e föl s nem mentek-e el más népekhez is? S ne volna-e senki, aki ugyanezt megcselekedné itt is? Hosszú magányos napokon mindezt elgondolta, kérdésként nekiszögezte a saját szívének. Néha mintha egy halk, távoli hang fülébe sügta volna: «Eredj te is, lépj elő te is bátran, szólj arról, amit megtaláltál, szólj a bűnből fölébredtekhez, mindazokhoz Savojärviben és Ollikkalában: segíts te is szorongatott, szegény népeden!» De a félelem még fogva tartotta. Nem is az Úr hangja ez, — vetette ellen — valaki másé; talán ő maga biztatja magát, talán saját szívének elbizakodott gondolatai szólalnak meg. Még fiatal, tapasztalatlan, épen most jutott el a világosságra, a Krisztus megismerésére. Nem boldogult ezzel a kísértéssel. Pedig emlékeztette magát arra, hogy a kovácstól jövet az öreg gazdának és a többieknek segítségére volt s hogy Jeremiás próféta is fiatal volt, amikor szakasztott így, mint ő, fiatalságát panaszolta föl az Úrnak, aki szolgálatába hívta.

Megmaradt otthon, dolgozott keményen reggeltől estig, szabad idejében, ünnepnapokon olvasgatott, késő estig együtt ült a nagybátyjával és a bibliát tanulmányozták. Úgy érezte, hogy így a legjobb, így tudja a legjobban megőrizni szíve békeességét. Ha mennie kellett valahova, mindig úgy érezte, mintha valaki valami fájó sebhelyét érintené. Nem volt senkije sem a közelben, aki előtt megnyithatta volna a szívét, aki megértette volna, ha szóra nyitja ajkát.

Milyen jó is volt hozzá az Úr, amikor megmentette és megszabadította a halál torkából! Mi lett volna vele, ha a kovács nem mutatja meg neki az Úrhoz vezető utat? Vajjon nem kellene-e neki is segítenie másokon és hirdetni nekik azt a bölcseséget, amely még rejtve van a szemük előtt? Nem cselekszik-e bűnt, ha véka alá rejtí a maga világosságát? Olyan volt, mint az az ember, aki két part között evez ide-oda; az egyik part a kételkedésé és félelemé, a másik a bátorságé és a cél felé törő új elhatározásé.

— Hallottál-e valamit Lustig összejöveleiről? — kérdezte egyszer csak a nagybátyja, amikor Pál hazatért az erdőből.

Nem hallott ő ezekről semmit, senki sem szólt neki róluk.

— Azt hallja az ember, hogy az összejövetel végeztével ugrálni, táncolni kezdenek. Valósággal zeneszórá táncolnak: maga

a vezetőjük húzza a talp alá valót. Hiszen Lustig öreg muzsikus... — jegyezte meg a nagybátyja majdnem gúnyosan.

Pál hosszú ideig gondolataiba mélyedve állt.

— Még a kárhozatba viszi valamennyit, — szólalt meg végre s egyet lépett hátrafelé. — Annak az embernek sima a nyelve és test szerint való a gondolkodása.

De miért nyilal is belé egyszeriben olyan fájdalom, mintha valaki hátulról fejbe vágta volna? Mit törődik ő azzal, hogy mit csinál Lustig a maga embereivel? S megpróbálta, hogy megcsöndesítse a szívét, újra bizonyosságot szerezzen a felől, hogy nem azoknak a dolga bántja; biztassa magát azzal, hogy neki megvan a maga békessége és üdvössége s hogy ki-ki maga gondoljon a maga lelke állapotával, amint ő is maga gondolt a magáéval. Ha tévelyegnek, tévelyegjenek.

— A léháknak ilyen az örömük és vígasságuk... Azt hallja az ember, hogy seregestül tódulnak oda. kiváltképen a fiatalság s telve van a szoba, ha kezdődik a tánc, — folytatta a nagybátyja.

Mintha próbára akarta volna tenni, mintha kedve s öröme telt volna benne, mintha valami különös mondanivalója lett volna...

— Ugrándozzanak, hejehujázzanak, ameddig tehetik. Egyszer majd csak abba kell hagyniok, — ha előbb nem, a pokolban! — szólalt meg Pál közönyös hangon.

De nem tudott igazán megcsöndesedni. Hátha mégis tennie kellene valamit? Hátha legalább meg kellene kísérelnie? «Aki bűnöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól (Jakab 5:20)». A szentírásnak ez a helye újra meg újra fülébe csendült. Hiszen azok is fölébredt lelkek, akárcsak ő: mindnyájukhoz szólt az Úr hívó szava. Nem ők az okai, nem az ő bűnük, hogy táncolnak, testi örömeiket hajhásznak: Lustig bűne ez, az ő léha tanítása és tévelygése míveli ezt. Tehetetlenségükben, tudatlanságukban kerültek a téves útra, mert senki sem tanította, senki sem igazította őket a helyes útra. Csak szólhatott volna hozzájuk a kovácmester, csak fölragyogtathatta volna előttük Krisztus tanítását: bezzeg másféle élet volna most Savojärviben! De nincs ott sem a kovács, se senki más helyette...

— Az Úr ügye veszendőben van Savojärviben, a tiszta búza meg a konkoly összekeveredett, egyre többen hallgatnak a test szavára, a téves tanítás egyre jobban elhatalmasodik s az utolsó állapot gonoszabb lesz az elsőnél — fakadt ki panaszos hangon. Csak tudnék, csak mernék valamit tenni!

Csodálkozott, hogy az emberek hittek Lustig szavának. Ő maga sohasem hitt neki. Szava nemcsak hogy meg nem vigasztalta, hanem egyenest megnehezítette szive terhét. Akárhányszor nem is volt maradása, a beszéd közben megfutamodott.

— Mit gondol, bátyám, elmenjek közējük? — kérdezte egyszerre csak.

— Hogy mit gondolok? Azt hiszem. rád sem hederítenének, — felelt nagybátyja.

— Mit bánom én, akár hederítenek reám, akár nem: valakinek

meg kell mondania nekik az igazságot. Ha én nem megyek, nincs itt senki más, aki elmenne hozzájuk.

— Hátha a lelkipásztoroknak szólnál s azok mennének el? — vélte a nagybátyja.

— A papoknak nincsen részük Isten Lelkében.

Hát neked talán van részed benne? — kérdezte nagybátyja élesen.

Pálnak torkán akadt a szó. Már-már elhatározta, hogy elmegy, de most egyszeriben megingott a szándéka s meghátrált akarata. Vajjon csakugyan az Isten Lelke lakozik benne s amit gondol, akar, az csakugyan az Úrnak akarata? Az az Úr akarata volt, hogy elmenjen a kovácshoz s az is, hogy betérjen az öreg gazdához Suonenjokiban. De vajjon Isten akarata-e mostani szándéka? Vajjon csakugyan elhívta-e az Úr arra, hogy másokat vezessen és tanítson?

Sem ezen az estén, sem a következőkön nem jutott világosságra ezekre a kérdésekre nézve. Akkor is fönt virrasztott egymagában, amikor mások már aludtak. Kutatott, keresett a bibliában. Egyszer-egyszer már mintha eljutott volna a világosságra és bizonyosságra, de megint csak visszahanyatlott a félelembe és bizonytalanságba.

Rábizta magát az Úrra, hogy az vezesse ebben a dologban. Elhatározta, hogy csak azokkal fog beszélni, akik eljönnek hozzá Sutelába, hogy tanácsot kérjenek tőle. Ha ez az Úr akarata, el fognak jönni. Az Úr vezetni fogja őket, mint ahogy őt is vezette. Nem lehet, hogy mindnyájan tévelyegjenek. Ha igaz és eleven bennük a bűn megismerése és az élet után való szomjuhozás, akkor lehetetlen, hogy megelégedjenek azzal a csak a testnek kedves örömmel és vigasztalással, amelyet Lustig kínál nekik. Csak félig fölébredtek azok, akik ebben találják gyönyörüségüket. Szívük még fölszántatlan s még nem indultak el az élet útjának teljes komolysággal való keresésére.

Egy este azonban újult erővel támadtak reá ezek a gondolatok. Egymagában ült és Ezékiel próféta harmadik fejezetét olvasta:

«Ha ezt mondom a hitetlennek: Halálnak halálával halsz meg és te őt meg nem inted és nem szólasz, hogy visszatérítsd a hitlent az ő gonosz útjáról, hogy éljen: az a gonosztevő az ő vétke miatt hal meg, de vérét a te kezedből kívánom meg. De ha te megintetted a hihetlent és ő meg nem tért hitetlenségéből és gonosz útjáról: ő az ő vétke miatt meghal, de te megmentetted a te lelket. És ha elfordul az igaz az ő igazságától és cselekszik álnokságot és én vetek eléje bótránkozást: ő meg fog halni; ha meg nem intetted őt, vétke miatt hal meg és elfelejtetnek igazságai, amelyeket cselekedett; de vérét a te kezedből kívánom meg. Ha pedig te megintetted azt az igazat, hogy az igaz ne vétkezzék és ő nem vétkezik többé: élvén él, mert engedett az intésnek és te a te lelket megmentetted.»

Amit itt talált, az nem szól-e neki éppen úgy, mint az Úr prófétájának? Nem vonatkozik-e ez az ige mindazokra, akik

ösmerik az Úrnak útját? Nincsen-e ma próféta, vagy valaki Isten választott emberei között, akire az Úr ugyanazt a feladatot bízta, mint Ezékielre és másokra? Az Úr szavát mindenkinek magára kell vonatkoztatnia, aki az Úr barátja, a kovácsnak is, neki is. Már nem szabad félnie és kételkednie, már nem szabad riasztania és gyötörnie magát. Igaz, se nem szent, se nem tiszta, de hiszen azok a többiek sem voltak tiszták, akik az Úr ismeretének világosságát terjesztették. Pál is azt mondja magáról, hogy a bűnösök közül ő az első. Nem volt menekvés számára: az Úr ítélete, saját lelkének elkárhozása fenyegette. Ha az Úr már megkivánta a vért egy prófétájának kezéből, úgy ma is megkivánja minden engedetlen szolgáljától.

Ködös, őszi napon egymagában, gondolataiba merülve ment Pál a Savojarvi felé vezető úton. Egy éneket dúdolt, amelyet a kovács kis leánya énekelt Jyväskyläben azon a bizonyos estén. Most már teljes bizonyossággal tudta, eltökélt szándéka volt, hogy előlép és megakadályozza, hogy Lustig továbbra is megtévessze a fölébredt lelkeket. Elindulásáról senkinek sem szólt, még a nagybátyjának sem. Az erdő egyenletes, örökké változatlan zúgásával zúgott körülötte, a fajdkakasok felröppentek előle az út mentén, a nyúl az irtásföld széléről a cserjésbe szökött.

Mint akkor, amikor visszafelé jött tőle, teljes elevenségében állott előtte a kovács. Amint a tűzhely lángja rávilágított s nedves, vöröses szemével rátekint az öreg ember, amint ott ül a belső szobában és kormos kezében szorongatja azt a kis könyvecskét... Mintha hallaná ahogy a kis leánya énekel, az a lencsőke, okos tekintetű leányka... Gondolatban újra végigélte a kovácsnál tett látogatását, hallotta a kovács beszédét, tanítását, maga elé idézte mozdulatait, tekintetét, azt a csöndes, békességes bizonyosságot, amellyel beszélt. Nem volt ebben az emberben semmi különös buzgóság vagy lelkesedés, nem volt benne szánalom vagy keménység sem, hanem valami ingadozás nélkül való, bizonyossággal teli kiforrottság és érettség, amely a maga teljesen lehiggadt mivoltában az ő sajátos, hajthatatlan alakjává formálódott ki.

Azóta gyakorolta azt, amire a kovács tanította: nap-nap mellett lerakta az Úr színe előtt azt a terhet, ami teherré súlyosodott rajta s ha semmi sem nyomta, gyakorolta magát a kegyelem, a békesség napjáért való hálaadásában. S ha el-elborult is fölötté s olykor komor idők következtek el reá, újra meg újra új világosság ragyogott föl a lelkében. S ha nem ragyogott is föl menten, akkor sem kétségeskedett, hanem arra emlékezett, hogy a nap ott van a felhők mögött is s onnan újra föltámad és sugaraival belevilágít a lelkébe. S így is történt rendszerint. Ami ránehezedett szívére, az csak a fölébredt lelkek szánandó állapota és Lustig megtévélése volt. Szívét mindenképp fölött ez foglalkoztatta, a maga dolgai csak ez után következtek.

Az utat ismerte. Számtalanszor megjárta szorongó lélekkel. Milyen távolinak is tetszett most neki az az idő! S milyen teljességgel megváltozott azóta minden! Akkor komor, keserves, nap-

talán volt az élete, mintha valami sötét, idegen szobában tapogatózott volna, amelynek nem találta meg kifelé vezető ajtaját, az éhség, a lelkének éhsége majdnem elemésztette, a borzalom, a halál félelme rettegte, most pedig csöndes, békés, zavartalan Istenben való pihenés az élete, halk, szótlán imádság, Istennel való együttjárás, csupa verőfény, akkor is, amikor nem süt a nap, csupa reménység és gyönyörűséges várakozás, mert minden egyes felhajnalló nap azt igéri, hogy különb lesz az előzőnél! S ilyen volt csakugyan az élete, ilyen lett volna, ha — az az egyetlen meg-megújuló gond rá nem nehezedett volna szívére! Hite megerősödött: tudta, hogy bátorsággal járhat-kelhet, mert nem egymagában járja útját.

Az erdős hegyoldalon a felé a tanya felé tartott, amely felé mások is igyekeztek, legkiváltképp fiatalok. Ének hangzott ki a házból. Ha ki-kinyitották az ajtót, bántó, éles női hangok áradtak ki rajta zavarosan, nyersen. Fiatal emberek és nőszemélyek álltak az udvaron nevetgélve és nagy hangon beszélgetve. Pál egy kis ideig hátrább állva figyelte az ifjúság viselkedését, amely egyre hangosabbá vált.

Igy megváltoztak ezek az összejövetelek?! Ilyen vásári csődületekké lettek?! Visszaemlékezett azokra az időkre, amikor idejárt s Martikainen Jánost hallgatta s amikor az emberek áhitatosan, komolyan, sóhajtozva és rettegve figyeltek Isten ítéletének hirdetésére. Amint belépett, elfogta a szorongás, félelem és bizonytalanság érzése. Lustig a padon ült, az asztal mögött s nyugtalanul tekintgetett körül s az ének alatt is halkán beszélgetett a mellette ülővel. A gyülekezet hasonlóképen nyugtalanul zibongott, tereferélt, mintha nem is összejövetelen volna. A fejek odafordultak minden újonnan érkező felé, a szemekben idegenszerű, érzéki tűz villogott, az asszonyok felől fecsegés és halk nevetgélés halatszott. Kuttyák nyomakodtak be az ajtón és morogva viaskodtak egymással a padlón. A legények közül odament egy s az ének kellős közepén közéjük rugott és rájuk mordult, mire az ifjúság teli szájjal jókorát kacagott.

Nem, ez nem az ő helye, itt már nincs Isten Lelke! Miért is indult el, miért is nem maradt otthon, a maga békességét őrizve? Úgy érezte, mintha valaki elragadott volna tőle valamit, mintha egy durva, mocskos kéz kimélelenül belemarkolt volna oda, ahol félve őrizte legszentebb és legdrágább kincsét.

Lustig beszéde egyre üresebbnek tetszett neki. Egyre csak vigasztalt, biztatott, elejétől fogva mindvégig csak csitítgatott, folyton csak a lélek vőlegényét és annak véres sebeit emlegette. Hangja szenvedőssé vált, volt benne valami kenetteljes is, panaszos is, valami lágy, kéjlelő és ösztökélő, szeme égett és csillogott, zömök, elhízott teste lassú ütemben hajlongott előre, hátra.

Pál az egész idő alatt vívta a harcot önmagával. Szólhat itt még ő valamit? Van-e itt helye más szavának, mint a Lustigénak s van-e itt valaki, aki őt megértené? Úgy tetszett neki, hogy ezek mind bűnbánat nélkül valók, ezek is, akik annak a régi Savojarvinek zsengei, a nagy ébredés évéből valók, akiket az Úr egyszer

földre sújtott s a Pál apostolhoz intézett hívó szóval elhívott. S ezek most itt ülnek, semmivel sem törődve, semmit sem gondolva, nem lévén képesek a helyes és a helytelen megkülönböztetésére. De neki ez elég volt, mindez borzalommal töltötte meg: Lustig beszéde és egykori barátainak elfásult állapota.

Amikor az éneket elénekelték, Pál halk, bátortalan hangon beszélni kezdett:

— Ezen az úton szándékoztok tovább is haladni, amelyen ez az ember vezet benneteket? Talán ez az út, amelyen az élet Ura ment elöl s az apostolok s a régi idők minden szentjei nyomában jártak? A mennyországba vívő úton való járáshoz nem kellene egyéb, mint az olyan könnyelmű, testi indulat, amely az ilyen csődületekben találja kedvét?

Megállt egy pillanatra, körülnézett. végigjártatta tekintetét a szobában, amelyben csönd és szokatlan, álmélkodó várakozás lett úrrá.

— Nyomorult vakok: nem tudjátok, nem értitek, hogy melyik az az út, amelyen lelketek eljuthat az üdvösségre? — folytatta. Igaz, senki meg nem mutatta nektek, az Úrnak útjára pedig senki sem talál reá magától. Rejtett út ez és rejtett valami a rajta való járás is. Ha ti nem ezen az úton jártok, nem ti vagytok ennek az oka, ti, akik a nagy ébredés esztendejében fölébredtetek, amikor az Úr a földre sújtotta a népet és szentséges hívó szavával a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívta el a bűnösöket. Az az oka ennek, aki benneteket hazug világosság felé vezetett, ez a Lustig, aki, ime, ma este is szólott hozzátok. Nyilvánvaló, hogy ti még nem tudjátok megkülönböztetni, kiben lakozik az Úrnak Lelke, kiben nem s nem ösmeritek az igazi pásztor hangját s ezért fogadtátok el pásztorotokul a farkast. Ti, akik rég fölébredtetek, nem mentek terhetekkel az élet Ura elé, nem várjátok vágyakozással annak a napnak fölkelését, amelyet az Úr a maga idejében fölvirraszt. De hogyan is tudnátok ti ezt jobban megérteni, mint én! Azelőtt az én állapotom is ugyanolyan sötét és nyomorult volt, sőt még talán sötétebb, mint a tietek. De még van idő, még vár az Úr, hogy megterhelt és megtört szívek, sötétségben és tévelygésben tapogatózó lelkek eljussanak hozzá!

Elhallgatott. Torkán akadt a szó, feje lecsuklott. Megmondta azt, amit meg kellett mondania, amit végre valahára egyszer ki kellett mondania. Rajtuk állt, hogy most már mit cselekesznek: elfogadják-e, vagy elvetik szavait.

Hallotta a nyugtalan suttogást, a gúnyos, haragos hangokat a férfiak felől. Amint fölemelte fejét, látta, hogy Lustig rákvörösen ül a helyén.

— Mit hányod-veted magad itt? Vannak itt nálad öregebbek! Azt hiszed, hogy öregeket taníthatsz és vezethetsz, amikor még a magad leckéjét sem tanultad meg! — szólt rá Lustig reszkető, rekedt hangon.

— Azért jött, hogy leckéztessen, oktasson bennünket? Ilyenfajta bölcseséget hozott magával onnan délről? Ha különbnek

tartja magát, maradjon a magafajta jobbak társaságában! — hallotta a férfiak sorából az asztal mögül.

— Ha lelkiismeretetek azt mondja, hogy az igaz úton vagytok s tánclépésben elérhettek a mennyországba, akkor maradjatok meg rajta s szedjétek szaporán a lábatokat! Az ideigvalóság rövid, az örökkévalóság azonban hosszú, — szólott Pál határozottan és kiment.

Az összegyülekezettek mindnyájan szinte egy akarattal fölkeltek helyükről, indulatos hangon beszélgetni kezdtek egymással, megvetően nevetgéltek s zajongva kitódultak az ajtón.

Nyomorult emberek, akiknek inkább kell a sötétség, amelyben Lustig vezeti őket! Pedig egykor barátai voltak Pálnak, Isten drága hívásával elhivattak s most akárcsak valami léha vásári népség, úgy mennek újtukon!

Szopora léptekkel, nagy sebbel-lobbal sietett haza, mintha valaki elől futna, mintha valaki vissza akarná tartani. Minek is indult el erre az útra, minek is beszélt azoknak, akiknek lelkiismerete elnémult, elméje elsötétedett, akiken az Úron kívül amúgysem segíthet senki?!

Nem, nem tudta megmondani azt, amit elgondolt. Nem találta meg a kellő szavakat. Beszéd közben megzavarodott s az az érzése támadt, mintha valaki csöndesen a szájára tette volna a kezét. Miért nem tudott úgy szólni, ahogy akart? Valami idegenszerű érzés fogta el, valami nyugtalanság, békétlenség, amilyent azelőtt még nem tapasztalt, valami csöndes, sajgó fájdalom, a vereséget szenvedett ember megalázottságának tudata. Senki sem lépett oda hozzá, senki az ő régebbi barátai közül. Elhúzódtak tőle, messze elkerülték, csak úgy oldalvást vetettek reá haragos pillantásokat. Csak a fiatalság állt meg komolyan az ajtó-nyílásban.

Mégis csak a maga akaratából indult volna útnak, az Úr, az Úrnak Lelke nélkül? Ha az Úr vele lett volna, maga adta volna a szavakat szájába s akkor az embereknek sírva kellett volna hozzá-menniök, kérdezősködve, az út felől tudakozódva. Így kellett volna szólniok: Légy áldott Pál, hogy eljöttél hozzánk, hogy segítettél rajtunk, hogy a tévelygés útjáról a világosság és az élet útjára vezettél bennünket! Ha tudott volna úgy beszélni, ahogy kellett volna. ha a szavak készen lettek volna, hogy kimondja őket, akkor ezt jelnek tekinthette volna, hogy az Úr vele van, hogy ügye egyzsersmind az Úr ügye. Vagy mégis csak próbára akarta tenni az Úr saját magáért, hogy megalázza, hogy el ne bízsa magát s az önmaga szeretete el ne hatalmasodjék a szívéen? Nem, nem tudta, semmit sem tudott, semmikép sem tudta megmagyarázni magának, ami történt vele. Úgy volt, mint akkor, amikor azok a sötét, nehéz idők jártak fölötte, a pokol tüze nyaldosta körül lelkét s az Úr rejtett bölcsesége még nem tárult föl előtte.

Óthon olvasott, mint azelőtt, kutatott a szentírásban, esténként ott ült az asztalnál a biblia mellett, amely ott feküdt fölötve az asztalon, mintha vágyakozással várta volna, hogy munkájából megtérve mellé telepedjék. De nem volt többé az az ember, aki azelőtt. Elhagyta az a csöndes nyugalom, a mindig felhőtlen ég

elborult fölötte s lelkét már nem töltötte be az a zajtalan, rejtett, szakadatlan öröm. Mintha valamit elvesztett volna, amit keresett, de ami felől igazában nem tudta, tulajdonképen mi is az; mintha ott belül eltört volna valami, amit sem ő maga nem tudott egybeforrasztani, sem az Úr...

Szórakozott volt, hosszasan el-elbíbelődött a maga gondolataival, majd fölriadt, fölkerelkedett, ügyyel-bajjal elvégzett valami munkát, mindezt inkább csak azért, hogy elhessegesse a gondolatait. Mire magyarázza ezt a sajátságos állapotot? Mi nyomja a lelkét, mi mindennek az oka? Most kell talán elkövetkeznie annak a sötétségnek, amelyről a kovács szólt, de amely eddig még nem mutatkozott? Napról-napra egyre jobban ráésmélt, hogy kisiklik kezéből az a jó érzés és boldog tudat, mely mindezideig eltöltötte.

Egyszer szóba hozta ezt a nagybátyjának, de az nem tudott neki tanácsot adni ebben. S hogy is tudott volna neki tanácsot adni akár a nagybátyja, akár más valaki, akik nem tapasztalták, nem érezték azt, amit ő! Nagybátyja csak annyit mondott: Te tudod, te érted a magad dolgát legjobban és arra biztatta, hogy olvassa a szentírást. Hiszen érteni értette ő, tudni tudta, hogy mindennap a kegyelem széke elé kell járulnia s az életében semminek sem szabad megrögződnie, így a bűneinek sem, hanem együtt kell neki járni az Úrral s a vele való közösségben mindennek nyilvánvalóvá kell válnia s tudta azt is, hogy a világosság jön, hogy a hajnal dereng, a nap fölragyog, aminthogy egyszer már föl is ragyogott neki. Mindezt tudta jól és mégsem értette jelenlegi állapotát.

A régebben fölébredtek között akadt egy-egy olyan, aki eljött hozzá, fölárta előtte lelkiállapotát s elmondta a maga tapasztalatait. Az ilyeneknek megörült, mert ez bátorítás volt számára, aminek szükségét érezte. Megtudta tőlük azt is, hogy mások is megindultak már ezen az úton, gyanakodnak, ingadoznak. Ezeket tehát még nem tudta végkép megkötni Lustig. Azon az estén kezdtek el gondolkodni a maguk állapota felől és kezdtek keresni az igaz utat, amikor ő Savojärviben beszélt. Attól fogva eljárnak egymáshoz, elmondják egymásnak aggodalmaikat, kételyeiket, de mindezt titkon, Lustig tudta nélkül, zárt ajtók mögött. A szándék megvan bennük, hogy eljöjjenek, hozzá, Pálhoz, Sutelába, de még nem bátorodtak föl erre.

Végül is úgy látta, hogy csak a kovács tudna itt eligazodni, az tudna neki tanácsot adni, hogy nyíltan megkezdje-e a harcot Lustig és savojärvi-i barátai ellen, akiket a sátán csalárdsággal tart fogva, vagy pedig hagyjon mindent úgy, ahogy eddig volt. Látta: addig nem lesz nyugalma, békessége, amíg erre a kérdésre világos feleletet nem kap. Ez az ő terhe, ez emészti titkon éjjel és nappal. Ez gyötri, ez jár a nyomában mindenfelé s ez az, ami hovatovább megerőtleníti a saját lelkéért való tusakodásban is.

Tavaszutó egyik napján, amikor a vetés munkája már elvégződött, újra elindult Pál arra a hosszú útra, amelyet egyszer már nehéz szívvel megtett. Most már nem kellett senki előtt sem

eltagadnia, titkolnia útnakindulását, amint azt akkor volt kénytelen tenni. Most nem a lelkiismeret furdalása, nem a halál félelme kergette. Könnyű és örvendező volt a szíve, mintha csak hazafelé tartana, ahol az öreg édesatyja várja idegen földről hazatérő fiát.

Milyen csodálatos is volt az ő élete gyermekkorától fogva! Igazában nem is volt része a gyermekkor örömében és boldogságában. Attól fogva, hogy egyáltalában gondolkodni kezdett, úgy emlékszik, — folyton-folyvást, — az foglalkoztatta gondolatait, miképp juthat el az üdvösségre. Egyre csak a kárhozattól, a haláltól, az utolsó ítélettől félt. Homályosan emlékszik, hogyan vitte el egyszer édesatyja nagypéntek ünnepén a templomba, miről prédikált a pap s milyen riadtan kérdezte ő édesatyjától ott a templom padján: Ki az, akit megöltek? Öreg, fehérhajú pap prédikált, aki maga is sírt prédikációja közben. Azután emlékszik konfirmandus korára, amikor egymagában állt a templom fala mellett a pap jöveitelére várva, míg a többi gyermekek zajongtak, verekedtek, de az ő szíve nehéz és szomorú volt s a pap őt kérdezte, ha a többiek közül senkisem tudott felelni. Az édesanyja mindig jó és szelíd volt. Vigasztalgatta, csitítgatta és Gusztáv király háborúinak idejéből való régi katonadalokat énekelt neki. Egynek emlékszik egy kissé a kezdetére:

Serlegemet, Gusztáv király, rád köszöntöm:
Észak földje legjobb nedve pezsdül benne!

Egyességet,
Békességet
Te teremtesz itt!

Ilyesfajta volt az induló üteme és az édesanyja közben a térdén lovagoltatta. Különb énekeket nem tudott az édesanyja s mai napig sem tanult ennél különbeket. Ha egy-egy komolyabb szót szól hozzá, sírva fakad, sirdogál is egy darabig, de azután megint csak visszahanyatlik régi lelkiállapotába. A nagybátyjában ellenben mindig volt valami, valami a régi istenességből és büzgőségéből, ami csak amolyan külső kegyesség volt ugyan, de amellyel ő maga szemelláthatólag meg volt elégedve.

Gyönyörű, meleg, nyárias volt körülötte a természet, forróság nem tikkasztotta, mint nyárközepén: nyájas, üde, pezsdülő élet köszöntötte mindenfelől. Erdő, mező illatot ontott s a távoli hegyormok — egyik a másik mögül — fölényesen a magasba szálló, egymásba olvadó, hangtalan üzenetüket küldték feléje! Ő csak ment, ment, egyik nap a másik után, célja felé... Fáradságot nem érzett: az útnak egy-egy darabján egyenest futott.

Ime, a kovács tanyája most is ott van a tó partján, kissé lejjebb az út másik oldalán a kovácsműhely s amott az erdő szélén a kő, a nagy kő, amely mellett akkor, amikor itt járt, térdre borult, hogy hálát adjon az Úrnak.

A kovács megöregedett. Annyira, hogy Pál nem ösmert reá s viszont a kovács sem ösmerte meg őt. Csak hunyorgott a szemével s kezét szeme fölé emelve hosszu ideig nézte, mintha valamit vissza akarna idézni az emlékezetébe.

— Így van bizony: ha az ember megöregszik, a látása is romlik, az emlékező tehetsége is gyöngül. De mintha te is fiatalabb, véznább, meg talán kisebb is lettél volna akkor? — szólt a kovács.

— S a mester dereka is egyenesebb volt, — tette hozzá Pál nevetve.

— Ez már a kovácsok nyavalyája, hogy a hátuk időnap előtt meggörnyed. A föld is maga felé vonja az öreg embert... Jó, hogy jöttél. Gyakran gondoltam rád.

— Én is kegyelmedre. Alig múlt el azóta nap, hogy gondolatban ne jártam volna itt. Kegyelmed nem is tudja, hogy akkor milyen kincset vittem magammal, amikor azt a világosságot és bölcseséget magammal vihettem, amelyet a világ nem ismer.

— Mindkettőnknek szükségünk van egymásra. Nagy kegyelem az, hogyha barátok találkozhatnak egymással, kiváltképpen Isten barátai. Itt minden olyan holt és hideg.

Fiatal, pirosképű leány jött be. Hosszú haifonadéka lelógott a hátán.

— Ez Margitka? — kérdezte Pál, ráköszöntve.

— Ó bizony, — felelt a kovács és tekintete szeliden pihent meg leányán.

— S énekel-e még?

— Még nem hagyta abba! Mit is csinálna anélkül, ha az édes apja meghal? — felelt a kovács szomorú hangon. A világ rossz és a fiatalság élete telve van kísértésekkel.

— Igen, de nem az ilyen leány számára, aki kora gyermekségétől fogva úgy növekedett, hogy az Úrhoz ragaszkodott — jegyezte meg Pál vigasztalólag.

— Ne mondd! Ha az ember elhagyja magát egy időre, ha csak egy-egy napra is, szíve már odafordul a világ felé. Ezért kell az öreg embernek is nap-nap mellett vívnia a harcot. Semmink sem marad, ha nem vagyunk ébren.

A kovács eleven, fesztelen volt, beszéd közben egyre jobban fölkelkesedett, fölkelte a helyéről, egyet-kettőt fordult fűgén a szobában, majd újra leült.

— Ha az ember egymaga éli az életét és a maga dolgával vesződik s küzd a maga szíve hidegségével, gyakran érzi, hogy szüksége volna olyan barátira, aki megértené. Itt pedig nincs senki ilyen. Senkim sincs, akinek megnyithatnám a szívemet. De mi hozott megint ide — olyan messziről?

A kovács ezt olyan hirtelen kérdezte, hogy Pál valósággal megijedt és csak bajosan találta meg, mit feleljen.

— Azért vagyok itt, mert megint szükségem van arra a világoságra, amelyet nem találhatok meg a közelben.

S belekezdett mindannak az elmondásába, ami ránehezedett a szívére: hogy a fölébredt lelkek a hamis tanítás, Lustig tanítása nyomán tévútra tértek, hogy egyszer már megpróbálta visszatéríteni őket a helyes útra, de nem hallgattak rá s hogy a magukviseleete egyre léhább.

— S te csak féltél és gyötrődöttél s nem cselekedtél? — kérdezte a kovács, amikor Pál elhallgatott.

— Észrevettem, hogy már-már elhagy a nyugalmam és békeségem, hogy csak éppen a magam számára van világosságom s érzem ugyan, mi a különbség az igaz és a hamis keresztyénség között, de nem tudom azt annak rendje-módja szerint megmagyarázni.

— Hadd vesszen a magam békessége, ha másnak a hamis, csalóka békességét kell megdöntennem! — tört ki a kovácsból határozott bizonyossággal teli hangon.

— A tévelygő és megbizhatatlan keresztyének nem akarják újra meg újra megtanulni, amire a koldus taníthatná meg őket, — folytatta aztán, — hanem csak mennek a maguk útján, akár csak az Úr meggyógyította bélpoklos s magukban gyönyörködnek s egyre csak a maguk kegyességének tükrébe tekintgetnek. Lásd meg, miben különböznek a szegény bűnöstől, aki mindennap újra kezdi a maga útját s újra meg újra visszatér irgalmas Megváltójához!

Igy van ez. Maga is így értette ezt. Csak arra nézve volt titkon kétsége, vajjon meg tudja-e igazán egymástól különböztetni, mi a helyes, mi a téves. A határvonalat csak sejtette, csak a lélek megérezésével tudta megvonni. Ugyanarról az egyszerű igazságról volt szó most is, amelyre a kovács az első alkalommal rámutatott: mindennap kezd újra, vedd magadat a magad istentelenségében Isten elé, tartsd nyitva a kegyelem székéhez vezető utat!

— Az az érzésem, mintha nem volna felhatalmazásom arra, hogy elmenjek s szóljak hozzájuk, mintha az Úr nem hívott volna el erre, — vetette ellen Pál.

— Ne magadtól kérj felhatalmazást, ha az Úr ügyéről van szó! A fölébredt ember szíve rossz tanácsadó: elítél, földre sújt, alkalmatlanná tesz. Én már tapasztaltam ezt a mesterkedést. Csak higgy az Úrnak és szánd azokat a nyomorultakat, akik a farkas fogaik közé kerültek! Neked az Úr nyilvánvalólag megadta ajándékát.

Egész napon át beszélgettek. Együtt ültek, olvasták a «Méz-cseppek»-et s kitárták egymás előtt szívüket. A kis Margit énekelt közben egyet-egyet, majd a háziasszony tisztét tette körülöttük, majd pedig leült köténye alá dugott kézzel és hallgatta beszélgetésüket.

— Sötétség borítja ezt a darab földet, — mondta a kovács. Nincs itt senki barátom, aki támogatna, vigasztalgatna: magamnak kell megtalálnom a vigasztalást Isten ígéjében. De hamarosan véget is ér ez: elérem a célt. Csak még a szoros kapun kell általmennem, de majd megsegít az Úr, aki eddig is megsegített.

Pál szeretett volna mondani valamit a kovácsnak, valamit, ami bátoríthatta volna, amivel kimutathatta volna iránta való baráti indulatát, de nem tudta megmondani.

— Honnan van az, hogy a haláltól való félelem teljesen elhagyta a szívemet? — kérdezte egy idő múlva.

— Mi szükséged volna rá? Az istenteleneknek kell ezt a terhet hordozniok, nem pedig Isten barátainak. Majd a szükséghez képest még ezt is rád veti az Úr, mint egyéb terhet, ha fegyel-

mezni és növelni akar általa. Az öreg ember bizony sokszor elgondolkozik azon, mi minden gyötrelmet elszenved a szegény lélek, míg végül eljut a szabadságra.

— Még nem érkezett el az a nagy sötétség, amelyről akkor szólt kegyelmed? — folytatta Pál.

— Még nem érkezett el, mert még nem érkezett el az ideje: még nem erősödtél meg annyira, hogy elbírhatsz. Fiatal, legényember vagy; még nem tapasztaltad meg az élet gondját. Ha majd megszálasodol, emberré leszel, megváltasz, akkor rád szakad a teher, amelyet hordoznod kell. Az Úr útján való járás olyan, hogy ahhoz ő megadja mindkettőt: az útravalót is, a hordozni valót is. De bármi jöjjön is, bármi adassék is nekünk, hittel és alázatossággal kell elfogadnunk, nem nyugtalankodva, nem keresve vizsga szemmel, merre lehetne menekülni a kereszt és a teher alól, hanem csöndben várva, mind teljesebb engedelmes-séggel vetve magunkat Krisztus lábai elé.

Amikor újra elbúcsúztak egymástól, Pál tudta, hogy utoljára látja öreg barátját. Olyan kicsinynek, roskatagnak, tehetetlennek látta a kovácsot, amint ott állt előtte, nedves szemével hunyor-gatva s ott maradt lányával a korai nyári reggel fényében úszó udvaron. Mialatt a reggelit elköltötték, a leány énekelt még valamit és a kovács olvasott egy darabot a «Mézecseppek»-ből, inkább csak úgy emlékezetből mondva, ahogy Pál látni vélte.

Pál lelkét most nem töltötte el az a hangos öröm, amely a kovácsnál tett első látogatásáról való visszatérében ujjongott benne. De békessége a megszilárdult, megbizonyosodott szív békessége volt. Olyan világossága és bizonyossága volt most a felől, hogy mit kell cselekednie, mintha csak a zsebében lett volna rá a fölhatalmazás. Most már nem kellett aggodalmaskodnia, nem kellett engedelmet kérnie sem magától, sem másoktól. Békességben tudott menni, ha az Úr ügye kívánta és a föl-ébredt lelkeken segítenie kellett. Hiszen harc és küzdelem az egész élete annak, aki az Úr oldalán áll. Nem szabad sem a maga, sem a mások kényelmére néznie. Szét kell zúznia Lustignak és a többieknek békességét, azt a hamis, bűnös békességet.

Suonenjokiban betért arra a tanyára, amelyet már ismert. Az öreg gazda már meghalt és haldokolva üdvözetét küldte neki: «Köszönsétek azt a Sutelából való fiatal embert! Azt az Úr küldte hozzám, hogy el ne vesszek.» Fiai komolyak és barátságosak voltak. Nem eresztették el, tartóztatták, elhallgatták beszédét; ők meg viszont édes atyjukról mondtak el egyet mást. Attól fogva, hogy Pál eltávozott tőlük, új emberré lett, csöndes, alázatos s nap-nap mellett békességes szívvel beszélgetett övével haláláról. Aztán szeni Mihály napja előtt való éjszakán meghalt, ragyogó arccal, az Úr jövetelét várva. «Nem látok, nem érzek semmit, de hitben várok, reménységben látom Megváltómat!» — volt utolsó szava.

Pál számára ez erősítés és bátorítás volt. Nem szabad elrejtene azt, amit az Úr adott neki, hanem világítania kell a rejtett bölcsesség felől nyert világossággal. Nem szabad arra tekintenie, hogy sok vagy kevés-e az, amit nyert, hanem arra kell gondolnia,

hogy mit cselekedett az Úr a pusztában az öt kenyérrel s hogy megáldotta az ő bizonyágtevő szavát is Suonenjokiban. S ha visszatérítette őket, akkor majd velük is közössége lehet, akárcsak a kováccsal és velük együtt lánggra lobbanthatja és terjesztheti az ébredés tüzét. De ha nem történnék is így, ha nem több, csak épen egy kis sereg volna is az, amely vele együtt járja a mennyországba vezető utat, mégis imádsága meghallgatásának kell azt tekintenie. Hiszen akkor neki is lesznek majd barátai, akik támogatják, bátorítják, ha egyszer elkövetkeznek a bajnak és a kereszthordozásnak hosszú, sötét idői.

S amint egyszer már megtette, újra elment Lustig összejövetelére. De most már nem nyugtalankodó, erőszakoskodó lélekkel ment, hanem csöndes imádsággal, az Úrtól kérve erőt. Most már tudta, hogy nem emberi erőfeszítéssel kell az Úr ügyét szolgálnia, nem haraggal és lázító indulattal, nem ostorsuhogtatással. Ami akkor dolgozott benne, az csak a természetes ember maradatlan-sága és kontárkodása volt. Nem volt egyéb, mint kevélység, önzés, képességeiben és erejében való tetszelgés. Tudta, így nem szolgálhat. Az Urat kell kérnie rá, hogy adja ajkára az ő üzenetét.

Újra együtt voltak valamennyien körülötte a sötétes szobában. Nyír- és nyárfa levéllel volt telehintve a padló s ezeknek erős illata betöltötte a szobát. Lustig most is, mint akkor, az asztal mögött ült. A vöröses, kerek arcok határozatlanul váltak ki mindenfelől a félhomályból. Látszott, hogy mindenki csak Pált nézi. Egyesek, hogy jobban lássák, fölálltak a kályha padkájára, vagy, a kályha átellenében, lábújjhegyre álltak.

Pál engedte, hogy előbb Lustig beszéljen s csak, amikor már végzett s az utolsó éneket is elénekelték, szólalt meg, fejét keményen hátravetve, hosszú felső testét kiegyenesítve.

— Sok olyan barátomat látom közöttetek, aki még az első ébredés idején riadt föl bűneiből. Én akkor még fiatal fiú voltam, amikor az Úr fölébresztette Savojarvi népét s azon a forró nyári napon ott a szénakaszálón leroskasztotta az embereket a bűnnek és a halál félelmének terhe alatt. Akkor együtt voltak valamennyien, együtt sírtak és együtt hallgatták Martikainen Jánost, amint Isten szent és igazságos ítéletét hirdette nekik. De azután elváltak útjaik s többé nem is egyesültek, noha csak egy út vezet a mennyországba, egy ajtó az életbe. Ez az út a keskeny út, amint az élet Ura szólt róla s amint az ő apostola is bizonyágot tett arról, hogy sok háborúságon által kell nekünk az Isten országába bemennünk. Ha pedig ez az út keskeny út, akkor ezen az úton nem kereshet gyönyörűséget a bűnös s nem hajszolhat olyan örömeket, amelyek nem a Lélek adta igaz örömei; hanem meg kell tagadnia magát, s el kell fogadnia az Úrtól az erőt a keskeny úton való járásra s a hit harcának mindvégig türelemmel való megharcolására. Csak azt akarom nektek mondani, hogy az Úr az ébredés idején megadta nektek a maga kegyelmét, nektek pedig hűségesen követnetek kell az ő hívó szavát s keresnetek kell a világoosságot az ő kinyilatkoztatott igéjében, amely által kegyelmesen minden nap szól hozzátok.

Érezte, hogy beszéde egyre melegebbé válik, szíve egyre jobban megtelik bátorsággal, a szavak szinte csak úgy maguktól túlulnak ajkára s hangja betölti a zsúfolásig megtelt szobát. Az összejövetel népén nagy megindultság vett erőt: egyesek alétan leroskadtak, mások hangosan sírva fakadtak.

— Vigyétek ki őket! Vezessétek ki őket! — szólt és tovább beszélt.

— Az igaz úton indultatok el ti valamennyien, fölédredt és elhívott lelkek, de azután letértetek róla. Először rajta felejtették szemeteket a saját kegyességeiken. elfogott a gondatlanság és elhagyátok magatokat. Azután, mivel nem nyertétek el az igazi örömet és békességet az Úrtól, a magatok kezével és lábával igyekeztetek azt megszerezni. Így azután megnövekedett bennetek a a testi ember, a büntudat megerőtlenedett s elfelejtkeztetek róla, hogy minden nap a kegyelem széke elé kell járulnotok. Most újra kell kezdenetek: a bűnös ember teljes meztelenségében vessétek magatokat Krisztus elé, azzal a vággyal tele, hogy kegyelmében tekintsen újra reátok. Az Úrnak keze még nem rövidült meg és az ő kegyelme nem fogyatkozott el.

Lustig sápadtan, riadtan, lesujtottan, földig megalázottan ült a helyén. Egy darabig úgy látszott, mintha szólni akarna, amikor azonban látta, hogy az emberek lehorgasztyják fejüket s válluk meg-megrándul s hallotta, hogy az asszonyok sírnak, jajgatnak, különös hangon beszélnek, kitántorgott a házból, lement a hegyoldalon s mint valami menekülő gonosztevő az irtásföld széléről az erdőbe vette magát s eltűnt.

Pál pedig ott maradt a házban, ott ült, ott beszélgetett az emberekkel, támogatta új barátait az élet útján, tanácsával vezette, igazgatta őket, akárcsak az anya síró gyermekeit. Valami sajátságos, új érzés töltötte el, amelyet annakelőtte sohasem tapasztalt.

(Folytatjuk.)

LEVÉL AZ IFJÚSÁG PÁSZTOROLÁSÁRÓL.

Kedves Barátom!

TESTVÉRI szeretettel küldöm minden előtt János: 10:11, 14, 28 igéket. Úgy gondolom, hogy ezek azok az igék, amelyek legjobban megfelelnek annak, amit kérésedre ifjúsági munkánkról írni szándékozom.

Jézus számára történeti sorrendben az volt az első, hogy megismerte az övéit. Lelki szempontból pedig épen fordítva állott a helyzet. Jézus munkájának eredménye azért volt olyan csodálatos, (a kimondottan isteni vonásokat kapcsoljuk most ki), mert mielőtt hozzákezdett munkájához, már benne élt annak a tudata, benne élt az a szeretet, hogy képes az övéiért életét is feláldozni. (János: 15. 13.) Az a kérdés most, hogy vajjon Jézus hogyan tett szert erre a lélekre. Saját dicsősége nem hajszolta Őt. Nem harci riadó volt, ami Őt erre képesítette. Nem is körülötte tolongók tömeg-mámora sodorta magával. Egyedül állott! Amerre csak tekintett, a pusztá néma csendje honolt. Isten dicsősége ragyogott még ebben az egyedülletben és pusztaságban is előtte. (Máté: 4. 1–11.) Akár tetszik neked, akár nem, a kísértéstörténethez vezetem vissza Jézus jó-pásztorágát. Jézus bőjtölt, imádkozott és tusakodott lelkében. Így nyerte el subiective a jó pásztor lelkét.

Egészen természetes, hogy Jézus azokat az embereket, akikkel dolga volt, első pillanatra kiismerte. Ez isteni személyiségéből eredt. Mint ember, mester, pásztor viszont mindenképen arra igyekezett, hogy a legjobban és a legteljesebben megismerje az övéit. Ez a vágy megvolt benne, ha istenfiúsága miatt nem kellett is neki külön tanulmányokat folytatnia. Ez a pásztori léleknek a második jellemző sajátysága, hogy meg akarja ismerni és megismeri az övéit.

A harmadik pedig benne van a 28. versben. Az, aki felfegyverkezve, ismereteket gyűjtve indul útra, az akkor boldog, ha mindent szabadon gyümölcsöztethet. A jó pásztornak az a vágya, hogy mindenét mások, az övéi gyarapítására gyümölcsöztethesse. Az övéinek boldogsága egyúttal az ő boldogsága. Ezt a boldogságot őrzi minden veszéllyel szemben, saját élete kockáztatásával is. Kifogyhatatlan a pásztori lélek, hogy övéit boldogíthassa. Nemcsak azt tudja, hogy mire vágyódnak juhái, hanem azt is, hogy sok lehetőség közül melyik ér legtöbbet. Az ilyen pásztornak nem kell a felett törnie a fejét, hogy miképpen adjon példát is a reá-bizottaknak, mert a nekik való szüntelen szolgálat a legvonzóbb példa. Ez volt Jézus pásztorokodása. «Életét adta a juhaiért!»

A lelkipásztornak csak Jézus Krisztus lehet követendő Mestere. Legégetőbb szükségük Jézusra, mint pásztori mintaképre, az ifjúság gondozóinak van! (Mégis, noha a tudományuk is Róla szól, Vele akarnak legkésőbb és legkevésbé megismerkedni nagyon sokan a theológusok közül. Ha nem így lenne, akkor studiumuk is másképen folyna. Tudnák, miért tanulnak és tudnák, hogyan tanuljanak!) Leírom röviden, hogyan és mire tanított meg ifjúsági munkámban Jézus Krisztus, a jó pásztor. Bizonyos szempontból egyoldalú leszek, mivel a fiú-ifjúsággal foglalkozom.

I. AZ IFJÚSÁGI LELKÉSZ.

1. Ifjúsági lelkésznek lenni gyönyörűség. Talán sehol annyira nem szükségesek a pásztori lélek jellemvonásai, mint az ifjúsági munkánál. Minden egyes lélek egy-egy báránka; hajlékony nádszál, amit ide-oda hajt a szél. — Milyen boldogság a gyermeknek, ha valamit ő alkothat, ha valami az ő gondolatait hordozza magán. Ilyen ártatlan boldogság nekem a fiatal lelkek Krisztus-felé hajlítása, lelkükön Krisztus mintázása, amennyire Isten erre kegyelmével megerősített. — Azonban mi mindenért nem mennek sokszor hitoktatói és vallásstanári pályára! Pedig ha valaki existenciális előnyöket keres az ifjúsági munkában, az megbotránkoztatta már gondolatában is Jézus védettjeit. (Máté: 18. 6.) «Jobb, ha malomkövet kötnek a nyakára!»

2. Ifjúsági lelkésznek lenni nagy felelősség. Ez már az elmondottakból is következik. Ezt a nagyon szemléltető közmondást használom: «Fejétől bűdösödik a hal!» Az ifjúsági lelkész a vezére fiatal nyájának. Úgy néznek rá. Hidd el, utána is mennek. A baj ott van, hogy akármerre megy, akarat nélkül is hozzá formálódnak. Lassú, de biztos a rothadás, ha a «fej» romlott. Nemcsak a nagy dolgokban van így. A beszéd pontatlansága vagy pontossága, kisebb hűtlenségek vagy kicsiben való hűség, mind megannyi méreg lehet a pusztulásra, vagy injekció a gyógyulásra. — Megtörtént egyik elődömmel, hogy elküldte tanítványait lecke-feladás után és ő a kávéházba ment. Van olyan hitoktató, aki megelégszik, hogy «leadja» az óráit és rá sem néz többet a tanítványaira. Vagy felül a katedrára és iskolást játszik. Pedig ha tudná, hogy a régi iskolás módszer hamarosan csődöt mond a világi tudományoknál is, talán másképen vállalná a felelősségteljes munkát. Nagy felelősség ez a munka, mert személyes munkának kell lennie, nem tömeg-munkának. (Lukács: 15. 4—5.)

3. Az ifjúsági lelkészszeg erős lelki felkészültséget kíván. Ez alatt elsősorban nem tudásbeli felkészültséget értek. Erre természetszerűleg van szükség és minél jobban hordozza valaki a felelősséget, annál inkább képezi magát. A felelősséget és a gyönyörűséget azonban csak az az ember érezheti, akinek eleven lelki élete van. Lelki dolgokhoz csak ért igazán, akinek magának is vannak lelki kérdései és lelki küzdelmei. Nekem, mint ifjúsági munkásnak, az volt és ma is az a leg súlyosabb problémám, hogy megismerjem a rámbízott életeteket. Legelőször azt kell tud-

nom, hogy ők az enyéme k. Én Istentől hozzájuk rendelt követ vagyok. Nem a kinevezés, nem a fizetés köt hozzájuk elsősorban, hanem a misszió, amit érzek. Meg kell tehát ismernem az enyéimet. Ennek a hivatásérzetnek a megmagyarázása céljából említem meg azt a pedagógiai megállapítást, hogy a 12 éven aluliaknak általában a nevelő, a 18 éven aluliaknak általában az uralkodó és az azon felülieknek általában az apostol típusú vezető-irányító-nevelő egyéniség felel meg. És mégis nekem pásztornak kell lennem. Már annak a megtalálása is nehéz feladat, hogy a rámbízott gyermeknél, ifjúnál melyik típusú hatást használjam. A másik nehézség pedig az, hogy nekem, egy személynek, mind a három típus lelkületére szükségem van, mert mind a három korhatárból vannak híveim. Ehhez még az is hozzájárul, hogy az egyes korhatárakba beletartozó fiúk külön-külön egyéniséggel rendelkeznek.

Nem lehet ezt — kedves Barátom — pedagógiai tudással elintézni, nem is annyira gyakorlat kell hozzá, hanem valami szuggesztív isteni erő, hogy minden fiatal léleknek mindig a neki valót adja az ember és hogy az pozitív eredményt hozzon az életében. Isten nélkül ez lehetetlen. Nekem is át kell adni magamat Isten vezető, nevelő kezébe, hogy én is vezethesek és nevelhesek. Isten kezébe pedig csak egy úton tehetem a lelkemet és ügyemet: imádkozással. Imádkozás útján és Isten igéjével való állandó foglalkozással tehetek csak szert a szükséges isteni erőre. Ez a Szent Lélek csatornája. Ha gyümölcsöt akarunk és szent komolysággal vesszük az ifjúsági munkát, itt is nagyon igaz, hogy Isten ereje erőtlenség által végeztetik el. Nekem kell elfogadni legelőször Isten erejét!

Isten adja minden embernek az ifjúsági munkára a talentomot. Ezért akárki ne vállalkozzék rá. Csak a hivatásérzet vezessen bennünket. Igenis az a baj, hogy különösen erre a pályára nem hivatásérzetből mennek. Pedig az ifjúsági munka — bár sokszor észre sem veszed, ha egész igénytelennek látszik is — a legnagyobb horderejű a lelki munkák területén is. S az a legcsodálatosabb, amelyik az imádkozás kamrájában indul meg.

Az Ige után Reményik egy kis verse, a «Hangok ereje» című is nagyon tanított imádkozni engem. Azt tapasztaltam, hogy mikor már hiába volt minden emberi erőlködés, hiába volt iskolai fegyelmi eljárás, hiába volt az emberi beszélő képesség minden érvelése, — akkor mélyeséges imádság, az elesettel való együtt buzgólkodás alatt megérkezett Isten Szent Lelke. Azt gondolod, hogy ez rengeteg időt vesz igénybe és sokat elrabol az embertől? Tévedsz! Epen a legnagyobb nyereség az imádkozás következtében jut osztályrészül. Gondolod azt, hogy imádkozó embertől messze lehet az Isten? Mindíg vele jár. Még akkor is ott van mellette, mikor a hétköznapi dolgokról beszélget híveivel. Hívei benne mindíg Isten emberét látják! A tanítványainak szeme őrzi őt, az biztatja, az erősíti, hogy saját kísértései felett is győzedelmeskedhessen! Egyesekben való csalódás s az emberi bűn minduntalan gátat akar eléje vetni, de az imádság s az együtt-küzdés nagy hatalom. Ilyenkor elnémul minden emberi erő és Isten munkálkodik!

Még csak arról akarok írni e pontban, hogy vajjon melyik ifjúsági munkásnak a legnehezebb imádkozni. A «nevelő» típusúknak könnyű, mert nagyon hajlékony lelkekkel dolgozik, akiknek elég a jó példa, ügyes pedagógiai fogás és esetleg már meg is nyerte őket. — Az «apostol» típusú ifjúsági munkásnak annyiban könnyű az imádkozás, hogy mikor egy lélekkel áll szemben, legtöbbször világnézettel is szemben áll. Ilyenkor sokkal rendszerebb a munka. Igaz, hogy erős kitartás és sok imádság kell.

Mindegyiknél nehezebb az «uralkodó» típusú ifjúsági munkásnak a dolga az imádkozásban. Uralkodni, parancsot adni könnyű, de itten nem abszolutisztikus uralkodóról van szó. Utána kell járni, hogy milyenek híveinek az igényei. Meg kell mindenkit külön-külön hallgatni, mert ahányan vannak, annyiféle a kívánságuk. Vigyázni kell, hogy el ne riassa magától kijelentéseivel a forrongó lelkeket. Ugy kell uralkodnia, hogy mindenben az ő józan, megfontolt vezetésével haladjanak előre a reábízottak. Itt kell a legtöbb áldozatkészség! S a jó király mindent megtesz alattvalói boldogságáért! A serdülő fiú azonban nem állhatatos. Amit tegnap még jónak és szépnek látott, azt lehet, hogy ma már károsnak és akadályosnak ítéli. Sokszor úgy vagyunk, hogy amit ma imádságunk beteljesedésének, meghallgattatásának gondolunk, holnap kénytelenek leszünk megállapítani, hogy a Sátán ugyanott rontott bele a küzködő lélekbe és a tegnapi jóból magának kovácsolt ma győzedelmet. Egy serdülő fiú meglehetősen gyenge tanuló volt, de inkább szorgalmas hiányzott; s azt mondhatnám, hogy azért nem tudott szorgalmas lenni, mert sok volt a kísértése. Egyszer végre győzött az imádkozás. Micsoda boldogság volt! Több szép munka után egyik délben azzal jött haza, hogy a tanár úr egyest írt a füzetébe. A fiú nagyon különös volt. Az ebédhez nem is ült oda. Megkérdezték, miért nem eszik. Erre egyszerre nagy sírásra fakadt s elmondta, hogy ő írta oda az egyest. S hány és hány eset van erkölcsei téren, különösen a nemi élet területén, ahol valósággal özöne támad a Sátán seregének. Hadd említsem meg itt azt, hogy ez a legkényesebb, de a legégetőbb kérdésük a serdülő fiúknak. A baj ott van, hogy mindenféle megoldást ajánlanak: felvilágosítás és fel nem világosítás, tornák és munka, de imádkozni nem tanítják meg a küzködőket, mert sokszor maguk a szülők és a lelkipásztorok sem élnek imádkozó életet. Nem vád ez, hanem inkább imádság részéről, hogy tegyen csodát közöttünk a jó Isten és tegyen alázatossá mindnyájunkat Ő előtte.

II. A MUNKAMEZŐ.

Minek írjak más felkészültségről, amiről mindenki tud; csak annyit mondok, hogy aki imádkozik, az dolgozik is!

Két területen dolgozom: a diák és a nemdiák ifjúság körében. Az utóbbi területen csupán a cserkészlet révén.

1. A diákság. A diáksággal való foglalkozásomban a hivatalos munkakör az u. n. hitoktatás. Ezen a téren foglalkozom 8—10 éves gyermekekkel is az állami elemi iskolákban. Sok kedves órát

szerez nekem ez a munka. Valóban mintha virágos kertben lenne az ember közöttük, úgy felüdül. A szülőknek ugyan rengeteg mulasztásával találkozik a hitoktató, de bízom abban, hogy akik felnőnek Isten új vetéséből, azok másképpen adják át gyermekeiket az új kertészeknek. Ez a tudat s az a végtelen ragaszkodás, amivel körülvesznek a gyermekek, új erőt ad. Sokszor találkozom értelmileg rettenetes gyermekekkel, lerí róluk a szülők vagy régi elődök bűnének büntetése. De a gyermekekben lassan lángra lobbanhat a szunnyadó isteni szikra. Természetesen mindig nagy akadály az, hogy otthon egészen más, homlokegyenest ellenkezőt látnak, mint amiről a hittanórán hallanak. «Ez a fajta nem úzhető el, csak bőjtöléssel és könyörgéssel.» Ez pedig arra is kényszerít, hogy a szülőket is látogassuk.

A középiskolákban már sokkal könnyebb a fentemlített akadályokkal megküzdeni, mert ott több értelmi készséget találhatunk. A hitoktatásnak egyik legfőbb szabályaként arra jöttem rá, hogy az nem lehet elsősorban értelmi nevelés. Épen ezért a hittanórák nem lehetnek mások, mint elsősorban az épülés órái. Minden tárggyal szemben, bibliaival, történetivel, hittanival szemben megállhat ez a követelés. És mégis, ha valami tantárgynál, akkor ezeknél kell a legjobban súlyt helyezni arra, hogy a tanulóban akár megnyilatkozva, akár csak sejtve feltámadó «micsoda?» és «miért?» kérdésekre megfeleljünk. Nem lehet csupán feladni a leckét és kikérdezni. Nem szabad visszariadni a vitatkozásoktól sem, mert abban edződik a felfogásuk. A legfontosabb azonban az, hogy mi határozottak legyünk mind egyházi, mind világnézeti, mind erkölcsi felfogásunkban. Ez az elméleti vallásos élete a diákságnak.

Minden élő, eleven léleknek, különösen a tettek vágyában égő fiatalságnak, a legjobban tetszik a gyakorlati vallásos élet s a legközelebb ezt érzi magához. Szeret templomba járni, különösen akkor, ha a prédikáció kimondottan neki szól, az ő diákéletével foglalkozik. Ezért kellene a külön ifjúsági istentiszteletek. Templomba nem szabad erőltetni, hanem meg kell győzni a templom és istentisztelet áldásairól, hogy önkéntes legyen az engedelmissége. Másképen, ha kikerül a középiskola dresszúrája alól, könnyen elfelejti a templomot. Az úrvacsora őszinte és bűnbánatos vételét a személyes munka fokozásával tudja a lelkész intenzívebbé tenni. Természetesen ez mind nagy és fárasztó munka, de felvetem a kérdést, hogy Krisztus irántunk való nagy szeretetével szemben tehetünk-e kevesebbet annál, hogy mindenkit, minden beszédünkben Őhöz képezzük vezetni?

Nagyon kedvükre való a fiúknak az u. n. diákszövetség. Dunántúlon ez intézményesen van megszervezve és mondhatom, sok áldás fakad munkája nyomán. Itt csak arra akarok rámutatni, hogy az eddigi inkább önképzőkörös gyűlések helyett sokkal kedvesebb a fiúknak a cserkészés őszi munka. Mi biblia-köröknek nevezzük, bár nemcsak bibliai munka folyik rajtuk. Igyekezünk, hogy ne kényszerrel, hanem önkéntesen legyenek e téren is a fiúk Krisztus jó vitézeivé. Vannak idősebb diákvezetők, akik nem hagynak addig békét nekem, míg meg nem értem őket és míg én

is meg nem értetem velük magamat. Kedves forrongó lelkek! Nagyon bensőségesek a velük folytatott biblia-köri előkészületeink és megbeszéléseink. Hiszem, hogy Isten segítségével ők már nem ál- és máz-tudást szednek magukra, hanem tudják, hogy mit, miért és hogyan tanuljanak. Hiszem, hogy állhatatosak maradnak, nem kerülnek felnövekedésük után «közéletünk szarkái» közé, ha találkozol is közöttük még mindig «csaló» és «sikkasztó» diákokkal. Isten Lelke nem áll meg félúton! — Borzasztó az a nyomorúság is, ami a tisztaság szempontjából jelent rettenetes küzdelmet a diákságnak. Hála Isten már nem titkolják előttem, beszélnek róla, készek a küzdelemre! És én imádkozom értük és küzdök velük! — A szociális nyomorúság is sorvasztja őket. A meggondolatlanul agyon tömött órarend és az, hogy becsületesen alig lehet megtanulni azt a leckét, amit egy-egy napra kapnak, azután saját kényelemszeretetük, amiről maguk tesznek vallomást, mind akadályok az igazi becsületes előrehaladásban, t. i. hogy életük tiszta és tanulásuk alapos és ne felszínes legyen. — Együtt akarunk velem dolgozni, mert én is velük akarok dolgozni. Most megalkotják maguk között a «tanulmányi bizottság»-ot, amelyik ellenőríz és segít a tanulásban, a «diák akadémiát», mely vitagyűléseket és konferenciákat rendez különösen a nagyobb fiúk számára, a «rendező bizottság»-ot, mely ünnepségeket és kirándulásokat rendez, a «szociális bizottság»-ot, mely a diáknyomor enyhítéséről gondoskodik gyűjtés és segítő-könyvek útján és a «sajtó és irodalmi bizottság»-ot, mely a diákság életéről, munkájáról helyez el cikkeket egyházi és diáklapokban s gondoskodik a diákszövetség könyvtáráról. Látnád azt a sürgés-forgást, amit ez a munka kelt közöttük. Ezen ne nyugodna Isten áldása?

Van azonban baj is. Vannak, akik kihúzzák a munka alól magukat, akik folytatják azt az életet, amit nagyon messze ragadt a Sátán az igazi diákélettől, de ezekért imádkoznak azok, akik gazdagok Isten kegyelmében! Ez nem frázis! Diákok, fiúk minden nap olvasnak bibliát és imádkoznak egymásért!

2. A nemdiák ifjúság. Velük csupán a cserkészlet révén érintkezem. Azt merem mondani, hogy épen ezért a legjobb utat választottam a lelkükhöz. Nincsen jobb módszer arra, hogy meglássák a fiúk már fiatal életükben, hogy a Krisztus nélkül való élet: pusztulás. T. i. a mi cserkészcsapatunk hangsúlyozza azt, hogy «a cserkészlet Krisztus nélkül nem cserkészlet». Az alapja ennek a munkának is a biblia. Szegény fiúk, nagyon benne vannak az élet forgatagában. Gondold el, már 12—14 éves korukban járják az utcák kétes útjait és mindenféle emberrel összetalálkoznak. Jönnek a szülők előtt való titkolódzások, hazudozások és nincs, aki eléjük álljon és visszafordítsa az útról őket. Keresik a jó utat, kapkodnak és nem találják.

A nemdiák cserkészcsapatban is a szolgálatra és imádkozásra való nevelés a cél; így lesznek igazán «emberebb emberek és magyarabb magyarok».

Közöttük bizonyos szempontból könnyebb munkám van. Egytől-egyig határozott világnézetet keresnek, de nem sokkal talál-

koznak s azok sem készítetik őket különösebb elvi állásfoglalásra, hanem gyakorlatilag nyúlnak bele a mindennapi életükbe. A világnézetek mint szakszervezetek és egyesületek állanak előttük. Abba tartoznak majd, amelyik előbb talál rájuk, de attól talán soha többet el nem szakadnak, ha csak egy parányi áldását is érezték. Képzelheted, hogy az ilyen fiúnak micsoda kincské lesz, ha legelőször az egyházával, illetve Krisztussal találkozik. Mondhatom, hogy sokszor öntudatosabb, állhatatosabb Krisztus-vitézetet találhatsz közöttük, mint a diákok között.

Csapatom érdekes összetételű. Van benne kereskedő, iparos, munkás, napszámos és földműves fiú. Nagyon szép közöttük az egyetértés. Mindegyik fajtából van vezető, s ezek igen szorgalmasan járnak a vezetői összejövetelekre, hogy az Isten titkainak sáfárai legyenek és a cserkész tudományokban gyarapodjanak. Órsi órákon az órszervezők az előkészítés alapján vezetnek egy-egy rövid biblia-órát. Szép számmal vannak közöttük, akik minden nap olvasnak bibliát. Ez nekik az élet kenyere!

Érdekesen kezd kialakulni az u. n. öreg cserkészek munkája. Ők már 18 éven felüliek. A cserkészés nem érdekli őket, de a politika, élet és egészség, társadalmi gondolatok belevágnak az életükbe. Ezekről többször előadást hallanak, máskor vitatkoznak róluk, de mindent az Evangélium megvilágításába helyezünk. Súlyt helyezünk az egyházi öntudat felébresztésére. — Gyakorlati téren nem sok munkát végeznek. A legújabb — és talán legjobb lesz — az u. n. regös utak megrendezése, amikor vasárnaponként falvakat, egyházközségeket látogatunk meg nemcsak hazafias, hanem vallásos ünnepek rendezésével is.

Fontos programom most a kétféle ifjúság összehozása, t. i. a diák és nemdiák fiúk találkozásainak a minél többszöri megrendezése. Kell ez nekünk ebben a mai sívár biblia-ellenes társadalmi szétszakadozottságban, hogy megtanuljunk egymást megbecsülni és értékelni. A vágy erre és a közös alap, az Evangélium megvan mind a két részben, csak fizikai lehetőség kell rá!

Imádkozunk és dolgozunk! A jó Isten biztosan megsegít bennünket. «Erős vár a mi Istenünk!»

*

Kedves Barátom! Tudom, hogy sok hiánya és hibája van ennek a beszámolóknak, de azért hiszem, hogy nem vesz kárba. Nekem elég az a tudat, hogy egy lélekkel többen gondolnak imádságukban is a magyar evang. ifjúság életére, küzdelmére és jövőjére.

Kérlek, hogy legyen is mindennap egy imádságod ezért a munkáért; vezetőkért, hogy gyönyörűségnek érezzék, vezetettekért, hogy boldogan elfogadják, hiszen az Isten adja nekik ajándékba; és azért, hogy a Szent Lélek munkálkodjon a magyar ifjúságban!

Baráti szeretettel köszönt szolgatársad az Úrban:

1930. október hó 1-én.

HÍR A BETEGSZOBÁBÓL.

Négyen mentünk egy hűvös, téli nap.
 Fiatalok; köztünk gyerekek.
 A legvidámabb volt a kis Laci,
 Kerekded arca mindig nevetett.

Elnéztem . . . rajta rózsapír feszült,
 Ártatlan szeme fénylőn csillogott
 S még megjegyeztem úgy véletlenül:
 „Magából lenne csodaszép halott“.

Szegény Lackóban lelket ért a szó.
 Sápadra válva összereszkedett
 És azt motyogta sápadtan felém:
 „Ne viccelődjék, ne mondjon ilyet“.

Azóta húsz nap elsuhan tova.
 Csak egyszer láttam kis Lacit,
 Vízitre vitte két erős legény.
 Ő azt susogta: „Félek egy kicsit.“

De délelőtt ma . . . úgy véletlenül
 Felnyitottam egy kis betegszobát.
 Fehér kórágynál Lacika feküdt,
 Öntudattalan várva a halált.

A lépteimre megmozdult feje,
 Reám vetette fáradt két szemét . . .
 Belé volt írva „így gondolta ezt?“
 „Az én halálom tényleg csodaszép?“

Szólni akartam: „Lacika nem így!“
 De jött a nővér, kívülre csukott,
 Meddig állhattam ottkünn? — Nem tudom.
 E szó riasztott életre: „halott“ . . .

Négyen mentünk egy hűvös téli nap.
 Fiatalok; köztünk gyerekek.
 A legkisebbik elment már haza.
 Mondják: az arcán mosoly lebegett.

Jakus Imre.

K R Ó N I K A

A theologus. (Keken András ifj. elnök évnnyitó beszéde.) Közös sorsa minden fogalomnak, hogy a hosszú használat és megszokás kopottá, szintelenné teszi. Így járt a „theologus” szó is. Üres lett ajkunkon, eszményi tartalmát elfeledtük. Sokszor halljuk, sokszor kimondjuk üres csengéssel, gondolatlanul. Holott talán nincs szó, nincs fogalom, melynek tartalma ennyire gazdag lenne. Könnyen rájövünk erre, ha az ideál szemszögéből nézzük, ha reá az eszmény mértékét alkalmazzuk.

Eszmények nélkül nincs igazi élet. A róluk szóló fejtegetések nem üres és dagályos beszédek, melyek manapság csupán jámbor predikátorok, ábrándozó bölcselők és népboldogító ideologusok műveiben és szájából hallhatók. Az eszmények teszik egyénivé életünket, szabnak eléje célt, határozzák meg értékét. Minden ember, minden hivatás elé más és más eszmény ragyog. Mi lesz vajjon az az eszmény, melyet mi tűzünk az életünk elé, mely célt jelenthet számunkra? Tagadhatatlan, hogy sok osztályba sorozhatjuk be magunkat. Csak a legfontosabbakat emelem ki: magyarok, evangélikusok, theologusok vagyunk. Életünk ebben a három síkban mozog s vajjon melyikben tüzzük ki azt az ideált, azt a célt, mely mindhármát összefoglalja s életünknek a legmagasabb egységet és értéket adja meg?

Magyar evangélikus theologus. Melyik e három szó közül a legfontosabb? Már a nyelvtan is adhat némi útbaigazítást. Az első kettő jelző, a harmadik alany. Az alany nélkül a mondatnak nincs értelme. E nélkül a másik kettő semmit sem jelent. Azt jelenti ez, — persze csak a mi különleges helyzetünkre vonatkoztatva, — hogy csak akkor lehetünk magyar hazánk és evangélikus egyházunk javára, ha jó theologusok vagyunk.

Az az eszmény tehát, amit életünk elé tűzünk, nem lehet más, mint a theologus-eszmény. A cél, ami felé törekednünk kell, az, hogy jó theologusok legyünk. Olyanok, akik tudják magukról, hogy az élő Isten szolgálói. Az a theologus, aki az Isten dolgai-
val foglalkozik; aki hivatását nem megélhetési lehetőségnek, de Istenszolgálatnak tartja; aki a világgal való kapcsolatát alá tudja rendelni Istennel való kapcsolatának. Az a theologus a szó igazi értelmében, aki naponként össze tud törni bűneinek súlya alatt és naponként fel tud emelkedni, hite által a kegyelem bizonyosságáig, aki engedi, hogy az ő erőtlenségén keresztül Isten ereje hatalmasan munkálkodjék a világban.

Ennek kell mindig szemünk előtt lebegni. Ez foglalja harmonikus egységbe egész életünket. Mint ilyen theologusok lehetünk csak jó magyarok. Mert magyarnak lenni manapság nem sírvavígadó nekibúsulást, messzehangzó frázispuffogatást, csak szavakban élő irredentizmust jelent, hanem munkát, becsületes kötelességteljesítést. S ha mi, mint theologusok, hivatásunkat száz százalékig betöltjük, akkor leszünk igazán hasznára hazánknak. Ha minden magyar ifjú, akár orvostanhallgató, akár bölcsész, akár jogász, tudna általános értelemben theologus lenni: Istennel együtt dolgozni hivatása körében az Ő országa építésén, akkor a magyar Botond száz Bizáncnál bizáncabb kapukon is átvágná magát.

A theologus eszmény felé való közeledésünk teszi lehetővé, hogy jó evangélikusok legyünk. Egyházunknak nem adótfizető polgárokra, hanem Krisztusban hívőkre van szüksége; nem *csak* tudományos képzettséget, hanem hívő bizonyosságtevést, vár tőlünk. S könnyű azt belátni, hogy ennek a várakozásnak csak akkor felelhetünk meg, ha a szó igazi értelmében theologusok igyek-

szünek lenni. Olyan theológusok, akik nemcsak látják a keresztyénség történetalakító, lélekformáló erejét, hanem azt engedik magukban is érvényesülni, akik nemcsak magyarázzák a Biblia tanítását, hanem követik is, akik nemcsak tudják a keresztyén hit igazságait, hanem élük is.

Röviden: ha hazánknak és egyházunknak javára akarunk lenni, akkor olyan theológusoknak kell lennünk, akik a theologiai tudományoknak nemcsak holt betűit, hanem meglevenítő lelkét is magukba szívják.

Egy bizalmas konferencia. Megre meg az ember szíve, amikor éles, határozott fényvel látja maga előtt az idők jeleit. Október hónap első felében tartotta a diósgyőri gyártelepen az egri katolikus egyházmegye ipari és bányatelepi papsága bizalmas konferenciáját. Összejött 110 katolikus pap és több világi személy, hogy szembe szálljanak a munkásságot fenyegető anyagi és erkölcsi veszedelmekkel és állást foglaljanak korszerű reformok mellett. A felszólalások során összehasonlították a magyar viszonyokat más országok viszonyaival s megállapították, hogy a magyar munkás sorsa nagyon nyomoruságos, mostoha. Sürgették munkásjóléti intézmények, segélyező egyletek és kultúrházak, szövetkezetek létesítését, a munkásság szervezkedésének szabadságát, a kocsmák vasárnapi záróját, a vasárnapi munkaszünet szigorítását, azután

a levente-, cserkész-mozgalom felkarolását s kívánták az ifjúságnak a mozi látogatásától való eltiltását. Az egyik gyárigazgató a krisztusi morált tartja szükségesnek az élet minden területén s az egyháztól várja az orvoslást. Nagyon figyelemreméltók a bányászszakszervezeti főtitkár szavai. Kifejti, hogy *a társadalmat, a gazdasági rendet át kell szervezni a keresztyén etika jegyében.* Rámutat Hollandiára, ahol az egyház sokat elért, mert bekapcsolódott a munkásmozgalomba; a helyzet kulcsát ő is az egyház kezében látja. Nagyon gondolkodóba ejthet az elnöklő kanonok vallomása: a katolikus papság lelkiismeretvizsgálatát és gyónást végez annak megállapítására, hogy minden tekintetben megvédte-e a rájuk bízott nyáj érdekeit. Ilyen tükrök előtt nekünk evangélikusoknak is önvizsgálatot kell tartanunk. Nem homályosodott-e meg a szemünk és nem fogyatkozott-e meg nagyon az erőnk? Halljuk-e a megzavarodott élet és a vergődő, tapogatózó ember jajkiáltásait? Mert a magyar evangélikus egyház a nemzet testében a kovász nagyszerű hivatását végezhetné. Az ellentétek, szakadékok csökkentése is a mi keresztyénségünkön múlik s a Krisztusban hívőknek lefelé és fölfelé is kell hirdetni az Evangéliumot, hogy életükkel a mai rabszolgát is a munkaadó testvérévé tegyék, amint Pál apostol cselekedte. Hogy „mindnyájan egyek legyenek.”

Ha fősvénnyel találkozol, vagy tolvajjal, házasságtörővel, kéjencsel, részegessel, vagy más hasonló bűnökben levővel, menj hozzá titokban és intsd meg, hogy szakadjon el bűnétől.

(Luther.)

K Ö N Y V ♦ F O L Y Ó I R A T

Lic. Dr. Karner Károly: A saecularismus és a lelkeszi munka (Szentgotthárd, 1930.). E kis könyv nagyjelentőségű az egyházi s egyúttal lelki munkát végzők számára, mert a mostani időben különösen hódító, evangéliumellenes saecularizmussal foglalkozik. Küzdeni kell ellene, mert szemben áll a keresztyénséggel, sőt minden vallással. De, hogy sikeres, eredményes legyen e munka (annak kell lennie), ezért ismerni kell ezt a mozgalmat, mert ismeretlen ellenféllel nem tudunk küzdeni. Ezt a célt szolgálja Karner Károly füzeté.

Először foglalkozik a saecularismus névvel, fogalmával és a következő meghatározást adja: „A saecularismus névvel összefoglalólag jelöljük mindazon világnézeteket és gyakorlati életformákat, amelyek nem ismernek transzcendens valóságot, a tiszta immanencia alapján állanak, vagy vallásos kifejezést használva, szoros értelemben véve istentelenek.”

Azután statisztikai adatokkal feltárja az amerikai és európai keresztyénség helyzetét s megmutatja, hogy mily kevés azok száma, akik még fenntartják az egyházakkal való kapcsolatot, akik nem hódoltak be a saecularismushoz.

Tárgyalja a szerző a saecularismus történetét is, mert ennek csak a neve új; története hosszú, a keresztes háborúk idejében találjuk meg az eredetét. Foglalkozik a háború utáni, ill. a mai mozgalommal. (Industrializmus, testkultúra, erkölcsiség, vegyesházasság, öngyilkosság.)

Rámutat arra, hogy a saecularismus nem összefoglalója annak, amit jelenlegi köz- és egyéni életünkben, a keresztyénség mértékét alkalmazva, káros jelenségnek vagy visszaélésnek nevezünk, hanem imponáló erővel fellépő életforma. Sok pozitív értéket mutat fel és hatásának is ez a titka. Jellemeket is formál. De az ember életére súlyos veszedelmet hoz, mert a lelket, az igazi életet öli meg azáltal, hogy tagadja az élet legfőbb realitásait, valóságait.

E mozgalommal egyedül az evangélium küzd eredményesen, mely az ember örökkévaló értékének a problémáját oldja meg. Az evangélium ad igazi életet, örök életet és egyedül oldja meg a szociális kérdést. A főkérdés az, hogy a lelkes hogyan hirdetheti a saecularismus karjai közt levő embernek az Igét. Fontos a gyakorlati emberismerés, fontos a tudományos képzettség,

de legfontosabb, hogy erő és tapasztalat legyen az Ige Isten munkásainak életében, mivel az Ige élet, nem holt beszéd. Fontos, nehéz feladat ez az egyházra, lelkesekre. Az egyházaknak megértéssel kell támogatniok egymást e közös ellenséggel szemben.

Ez a 15 oldal természetesen nem merítheti ki a tárgyat. Meg kell említeni, hogy tudomásunk szerint a saecularizmusról még nem jelent meg eddig magyar munka s így az első is emeli e kiadvány jelentőségét.

Gerhát Sándor

Dr. Vasady Béla: A hit és hitetlenség pszichológiája és dogmatikája.

Sárospatak, 1930. A hit annyira a vallásos élet homlokterében áll, hogy sohasem lehet eléggé sokoldalúan foglalkozni vele. Éppen azért nagyon hasznos szolgálatokat tehet ez a kis füzetecske, ez az előadás, mert sok szempontból közeledik ehhez a középponti tárgyhoz és így nagyon eszméletető olvasmány. Finom lélektani és rendszerező szemmel fürkészi Vasady a hit és a hitetlenség legkülönbözőbb megnyilatkozásait és mibenlétét. *A hit a bizalmon fordul meg*; vajjon bízunk-e az Istenben vagy sem. A hitnek sok rokon vonása van ugyan a több lelki folyamattal, de azokból semmiképpen sem vezethető le, mert hit *csak akkor* támadhat bennünk, ha Istennek ígéje megérint bennünket, ha Isten hozzánk szól. „A hit kétségtelenül megtagadható, ám valahányszor létrejön, mint bizodalmas hit, mindig csupán *válasz* az ember részéről, *felelet*, amelyet megelőzött az Istennek személyéhez szóló megszólítása.” (18. l.) Minden ma divatos elsőkélyesítéssel szemben a reformatori mélységek tárulnak fel előttünk, amikor sorra rajzolja elibenk a hit különböző jellemző vonásait. A hit *csak ott* lehetséges, ahol az ember lemond önmagáról, vagy amint Luther mondja, ahol az ember kétségbeesik önmaga fölött. A hitben üressé, semmivé lesz az ember; Luther gyakran használt képe szerint koldussá leszünk, akik *semmi egyebet* nem tudunk csinálni, mint kérni és kéregetni az Istentől. Világosan és határozottan domborodik ki a hit és az istenfélelem állandó együttese, aminek az Újszövetség nyomán Luther is olyan félre nem érthető kifejezést adott a kiskatéban. „Hogy az Isten mindegyikünk *féljük és szeressük*...” Vasady

természetesen Kálvinból meríti állításait és református szemszögből nézi ezt a tárgyat, de éppen ezáltal lesz nyilvánvalóvá, hogy ezen a főponton milyen nagy a két reformátor egybehangzása. A hitelenség a maga igazi mivoltában nem más, mint hogy az ilyen ember nem akar magáról lemondani, hanem az élete fölött szabadon akar rendelkezni és nem akarja Istennek átadni az életében az *első helyet*. A hitelenségnek azután különböző megnyilatkozási formái vannak. Ilyen pl. a fatalista, aki nem mer bízni az Istenben; a sztoikus, aki az élet nehézségei közepette sem hajlandó az önállóságáról lemondani és csupán a maga értelmére támaszkodva akar megküzdeni az élet nagy kérdéseivel, teljesen figyelmen kívül hagyva az Istent; a misztikus, aki az érzelmeiben önönmagát akarja az Isten helyébe állítani; az egoista, az önző ember, aki csupán magának akar élni és ezért teljesen ki akarja kapcsolni Istent. Végeredményben a hit és a hitelenség nem az értelmünk beállítottóságán fordul meg, nem az elméleti kötelességekkel szemben való viselkedésünké a döntő szó, hanem az akaratunkon dől el ez a kérdés. Azért nem hiszünk, mert nem is akarunk hinni. Nem akarjuk akaratunkat az Isten akarata alá hajtani. Ez a lázadó akarat állandóan megvan minden emberben és ezt kell mindig újra meg újra megtörni és elnémítani. Nagy, vázlatos vonásokban ez ennek a kis füzetnek a gondolatgerince. Ebből az ismertetésből is kitűnhetik azonban az, hogy érdemes elolvasni és engedni azoknak az ösztönzéseknek, amelyek mindenkit megragadnak, akinek a számára a hit kérdése élet-halál kérdés.

rn.

Giovanni Papini: Szent Ágoston.
Ford.: Dr. Révay J. Budapest, 1930.
Athenaeum. 258 l.

Ismét egy színes életrajz a nagyírú olasz író tollából. A cím hallatára ne keressünk benne mélyen járó theologiai munkát, kiforrott tudományos értékelést. Színes életrajz. Semmi egyéb. Kellemes olvasmány, melyet az alkalom iratott meg a Krisztus Története szerzőjével. „Egy lélek történetét” akarja ugyan megírni — de csak regényes életrajzot produkál egyéniségének és képzeletének bilincsei alatt.

A bevezetés (Szent Ágoston és én) fellobbantja bennünk az érdeklődés és várakozás lángját; de néhány lap után már lohad a tűz s mire letesszük a könyvet, csak a csalódás üszke és hamuja szomorít.

A munka első felében Papini subjektív lírájának díszes köntösébe öltözteti át a „Vallomások”-at. Ezzel elevenné, üdévé, közvetlenné varázsolja a nagy Afrikai minden szavát, de eltakarja igazi énjét, melynek megértéséhez elsősorban önzetlen objektivitás szükséges. Ez az a kincs,

amelynek a szerző nincsen birtokában. Nem tekint körül, nem hallgat meg senkit, — sokszor magát Augustinust sem, — hanem úgy festi le a nagy püspök életét, mint aki másfélezer esztendő távlatából egy kis irodalmi ízléssel és tetszetőséggel könnyen eltüntetheti a könnyelmű felszínességet. Úgy látszik, nem óhajt mást, mint szép szavakat bokrétába kötni, vagy azt, hogy merész fantáziával és különös logikával bár, de mégis „egy és más új dolog” s „néhány jól megokolt feltevés” tarkítsa könyvét.

Feltűnően növekszik ez az objektivitáshiány a mű második felében, hol ezt felületes bizonytalanság, sőt tájékozatlanság tetőzi be. Ebben kevés a történeti rész, annál több a mesterkéltnél bölcsekedés és a dicsőítő méltatás. Minden út Rómába vezet. Minden tollvonás azt a harmóniát igyekszik tökéletesíteni, mely végeredményben minden kiélezett ellentét elsimításával Augustinust, mint az „Egyház” szentjét rajzolja elének. Az ne legyen szent, akinek „dicsőséges” rendje „még ma is él és dolgozik, s mintegy kárpótlásul az egyetlen Lutherért a szentek és tanítók egész seregét adta és adja az egyháznak”? Igaz, hogy ezzel nem mond újat; a kath. egyoldalúság történetében ő már csak epigon lehet.

Újat talán csak akkor mond, amikor bámulatosan ferde históriai felfogással és merészséggel egy kalap alá veszi a donatizmust és a lutheranizmust, abba kapaszkodva, hogy mindkettő romlottsággal vádolja az Egyházat, hogy a parasztlázadást alaptalanul a reformáció számlájára írja, hogy mindkettő „Róma-ellenes lázadás!” Itt nagyon-nagyon hiányzik a „jól megokolt feltevés”. Sőt az egész csak az író elfogultságában, az „énben és az egyéni tapasztalatban” gyökerezik, amit épen lutheránus jellemvonásnak szeretne feltüntetni.

Szép munka — csak hiányzik belőle az igazság markáns határozottsága. Szórakoztató — csak könnyű fajsúlyú. Színes — csak nincs benne egység és lényeg! Lélekrájz — csak nélküli az eleven lelket. Pompásan subjektív irodalom — de bántóan nem objektiv valóság. A „szeretetről szeretne bizonyosságot tenni” — de ütések oszta. Csábítóan sokat ígér — és kiábrándítóan keveset nyújt.

Sch. L.

Lic. theol. Dr. phil. Karner Károly hézagpótló statisztikai munkája (*A hazai felekezetek a statisztika világításában*) sajtó alatt van. A mű tartalmáról jún.—júl. számunk adott részletesebb tájékoztatást. Kérjük olvasóinkat, akik közül ezt a jelentős aktuális munkát bizonyára igen sokan beszerzik, hogy előjegyzés végett értesítsék kiadóhivatalunkat.

T H E O L O G U S É L E T

LEGNEVEZETESEBB NAPUNK.

Október 19.-e bányadt őszi napján olyan nevezetes alkalmat élt át hittudományi karunk, amilyen több a maga nemében nem adatik néki. Ekkor avattuk fel Isten iránti hálaadással teológiánknak Sándy Gyula műegyetemi tanár által tervezett impozáns Kormányzójának megjelenése. Velünk ünnepelt evangélikus egyházunk, Erzsébet tudományegyetemünk s a zászlódszibe öltözött régi város, Sopron.

Ünnepségünk tanévmegnyitó istentisztelettel kezdődött a templomban, ahol D. Stráner Vilmos egyet. ny. r. tanár végezte az oltári szolgálatot, az igehirdetést pedig D. Kapi Béla püspök tartotta s a theologia hivatását megragadó, ékes veretű mondatokban tárta fel. (l. folyóiratunk élén). Az avató ünnepélyt az ifjúsági énekkar nyitotta meg Révffy „Nyíljatok meg ti kapuk” c. énekével. Az egyetem kapujának megnyitása után gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter ünnepi beszédében az egyetem történetét vázolta és Sopron helyzetét jellemezte a Kormányzó Úr Ófömléltósága előtt. Azután így szólt: „Szolgálja ez az épület a felekezeti békének nagy gondolatát és őrizze a viszonzóságot és egyenrangúságot. Egy felekezetiileg annyira széttagolt és megszállott országnak, mint Hazánk, a felekezeti béke drága kincs, de ez csak akkor állhat meg, ha minden egyes vallás megkapja az államtól és a társadalomtól azt a megbecsülést, értékelést, amelyre belső tartalmánál fogva joggal számot tarthat”. Báró Radvánszky Albert egyetemes felügyelő az egyház nevében hálát ad a vágyak beteljesülésének napjáért és áldást mond az épületre, „a jövő talpkövére”. Dr. Deák János dékán imádságával méltóképen fejeződött be az avatóünnepség. Ezután következett az ünnepélyes tanévmegnyitó közgyűlés, amelyen dr. Bozóky Géza rektor elnökölt. Dr. Kiss Jenő prodékán a múlt tanévről számolt be és dr. Deák János „A babyloni fogság világtörténeti jelentősége” címen tartotta meg komoly történelmi tanulságokban gazdag dékáni székfoglalóját. Emlékezetessé teszi e közgyűlést az is, hogy Wiczján Dezső előadót egyetemünk legelső theol. doktorává ekkor avatták. Délután háromnegyed négykor a theologus ifjúság nevében Keken András hálátelt szavakkal köszönte meg a Kormányzó Úr Ófömléltóságának a magas megjelenést s a kegyelmes Isten áldását kívánta a szegény ország vezérére. Az Államfő rövid beszédben válaszolt az ifjúság buzdítására, hogy mindenki álljon meg kitarással a kijelölt helyen, ne felejtjük el, hogy a szó fegyverével, hatalmával kell hivatásunkat teljesítenünk.

A theologia szép épülete az Úrnak nagyrahivatott ajándéka és hisszük, hogy ebből a csarnokból „finom fejek”, égő szívek, Krisztusnak teljesen átadott életű ifjú emberek fognak életünk szétágazó ösvényeire menni. Hogy megújuljon elgyengült evangélikus egyházunk s megerősödjék magyarságunk.

Túróczy Zoltán az ifjúság felkérésére október 15-én este szólt hozzánk a Theologus Otthonban Zsid. 3. 13–15. alapján a Szentírás műltra, jelenre s jövőre vonatkozó parancsainak párhuzambaállítását után a ma feladatainak legégetőbbikéről: térjetelek meg, amíg tart a ma! S a ma: a földi élet minden pillanatában véget érhet. De ha nem érne is, a szív megkegyelmezése egyre nehezebbé teszi a megtérést! Ne várjunk vele pillanatig se! — Áldott az Úr, Aki szólt hozzánk az ő szolgálja által. Bárha senki se keményitené meg a szívét Előtte.

Uhlig Ernő missziói szuperintendens okt. 1.-i látogatása is az Úr üzenetének drága tolmácsolását jelentette. Esti előadásában

élete sok jelentős mozzanatát tárta elénk. Ifjúkorában fogadta el az Úr hívását s már ekkor elhatározta, hogy ha az Úr akarja, klümissziói munkás lesz. És az Úr szólt... Egymásután három meghívást is kapott, mire otthagyta tekintélyes gyülekezetét, belépett a liebenzelli misszióba. S az Úr vele volt Japánban épügy, mint Océániában. — Szavai nyomán fölzendült a szivekben a missziói parancs, szomjas lélekkel figyelt az ifjúság Jórésze s egy kis csapat még a késő éjjeli órákban is tudakozta a misszió ügyét. Vajha növekednék a mustárga, ami a szivekbe hullott!

Wiczján Dezső vallásánár, hittudományi karunk előadója a theologiai doktori szigorlatot okt. hó 11.-én „summa cum

laude" állotta meg épenúgy, mint korábbi összes vizsgálatait. Karunk okt. 19-iki év-megnyitó közgyűlésén a Kormányzó Úr Ófőméltósága jelenlétében avattatott a kar legelső theologiai doktorává. Az Úr áldása legyen vele minden ezutáni munkájában is!

Dr. Holló Árpádot, dékáni hivatalunk irodafőtisztjét dr. Kapi Béla püspök megbízta a csornai leányegyház hitoktatói és igehirdetői teendőinek ellátásával.

Október 6-át saját kebelében ünnepelte meg az ifjúság. Fuchs Pál IV. é. h. h. írásmagyarázata, Jagyugy Pál II. é. h. h. szavata és Baráth Pál IV. é. h. h. előadása töltötték ki az emlékünnepelely programját.

Az őszi szigorlaton D. Raffay Sándor püspök volt jelen, aki egyúttal megtekintette a theologia új épületét. Sikerral szerepeltek a szigorlaton: Rettmann Farkas és Szalay Sándor, az alapvizsgálaton: Nikodémusz János, Farády Mihály és Kovács Gyula.

„Ifjúsági körünk első gyűlésén Böhm István IV. é. h. h. tartott írásmagyarázatot, Keken András ifj. elnök pedig megnyitó beszédét mondotta el (l. a 324. o.). Karmesterré választotta a Kör Garam Lajos III. é. h. h.-t, választmányi tagokká pedig

Dr. Luther Márton Nagy Kátéja széleskörű érdeklődést keltett fel. Hisszük, hogy nem lesz intelligens evangélikus, aki be ne szerezne s középiskola, amely növendékei kezébe el ne juttatná ezt az örök aktualitását hitvallási iratunkat. Kérjük minden olvasónkat, hogy terjessze, ahol csak módjában van rá! Ajándék-áron kapható ma is: 1'50 P-ért. Előfizetőinknek rövid ideig még 1'20 P-ért küldjük portóköltéssel és csomagolással együtt. Vizsontelárusításra is magas kedvezményt adunk. Megrendelést, befizetést kiadóhivatalunkhoz kérjünk.

December elején megjelenik ifj. Biberauer Richárd és László Dezső (Kolozsvár) fordításában az utóbbi esztendő leg-nagyobb sikerű keresztyén könyve, mely eddig csak angol nyelven 500.000 példányban kelt el s már tizenöt nyelvre fordították le: **Stanley Jones: Krisztus India Országútjain (The Christ of the Indian Road).**

A keresztyén szemével látja India válságát, hosszú esztendők tapasztalatai alapján rajzolta ki előttünk azt a rendkívüli jelentőségű szellemi forradalmat, melyhez foghatót még alig mutatott fel a világtörténelem és mindezt olyan megdöbbentő elevenséggel tárja elénk, hogy műve a legérdekesebb munkák közé tartozik. Óriási jelentősége van abból a szempontból is, hogy tudományosan megvilágítja azt a nagy változást,

Blatniczky Jenő, Weiszer Elek, Jagyugy Pál és Bárdossy Jenő hallgatokat.

D. Dr. Rendtorff Ferenc lipcsei egyetemi tanár, a Gusztáv Adolf Egyetel elnöke soproni útján fakultásunkon s a Theologus Otthonban is szólt az ifjúsághoz. Szavaiban kiemelte, hogy egyházunk nehéz helyzete fokozza a theologus felelősségét a felkészülési időben. *Kiáltóbb szükség soha se volt evangéliumban gyökerező lelkészekre, akik a Szentlélek erejével tesznek bizonyosságot, a bűnbánat mélységéből tudnak szólni s Krisztusban való életet élni és élesíteni. A theologia a hazaszeretet legmélyebb gyökereit is fellárja; az evang. egyház egyik legnagyobb charismája az, hogy igazi hazaszeretet ébredését teszi lehetővé. Tegyé is hűvé az idegenajkiakat is ehhez a nemzethez, amelynek a lelkébe az „emlékezés és igazság” szavakat annyira belevéste Trianon. Mély hálával és szeretettel fogadta az ifjúság az elevenbeavágó, meleg buzdítást épen úgy, mint a szíves meghívást Lipcsébe.*

Farkas Zoltán főmunkatársunk egy évi tanulmányi időt tölt külföldön. Új címe: F. Z. Cand. theol. Tübingen, Rümelinstrasse 12.

melyet a misszió metodikájában és egész munkásságában a háború idézett elő a művelt, modern pogány világ városaiban.

A sajtó alatt levő könyv decemberre jelenik meg a könyvpiacpon. Előfizetési ára 3 P. Bolti ára 3'80 P lesz. Az előfizetési ár a Mekdsz. „Szövétnék” kiadóhivatala (Budapest, IX. Üllői-út 19. II. 4.) 52.437 sz. postatakarékpénztári csekkzámlájára is befizethető.

„Hitvallás és tudomány” címen emlékkönyvet ad ki az Ágostai Hitvallás jubileuma alkalmával a hittudományi kar a következő tartalommal: 1. Az Ágostai Hitvallás. (Ford.: D. Dr. Pröhle Károly.) 2. Keresztyénség és protestantizmus az Ágostai Hitvallásban. (D. Dr. Pröhle Károly.) 3. Az Ágostai Hitvallás és az evangélikus istentisztelet. (D. Stráner Vilmos.) 4. Az egyház lényege az Ágostai Hitvallás szerint. (Lic. Dr. Karner Károly.) 5. Az Ágostai Hitvallás egyháza és a misszió. (Dr. br. Pojmaniczky Pál.) 6. Az Ágostai Hitvallás története Magyarországon. (D. Payr Sándor.) 7. A magyar evangélikusság föld- és néprajza. (D. Kovács Sándor.) 8. A keresztyénség és az Ótestamentom. (Dr. Deák János.) 9. A szociális kérdés az Újszövetségben. (Dr. Kiss Jenő.)

Az emlékkönyv már sajtó alatt van. Terjedelme 10—11 oktávalakú ív lesz. Előjegyezhető a dékáni hivatalban.

Szerkesztésért és kiadásért felelős: *vitész Sréter Ferenc.*

Nyomatott Székely és Társa könyvnyomdájában, Sopronban, Várkerület 66.

Kiadóhivatali közlemények:

Az előfizetési díjat beküldték: 10-10 P-t: Irányi K. Székesfehérvár, dolinai Draskóczy L. Pápa, Hász L. Rábaszentmihály, Szabó S. Gérce, Szalay M. Lovászpataona, Sailer V. Békéscsaba, Tomka G. Bonyhád, Lombos J. Rétság, Kemény L. Bpest, Luther-Otthon Bpest, Aikelin V. Somogyuszil, Moór Gy. Bpest, Knabel I. Kőszeg, Rimár F. Bpest, özv. Szücs G.-né Bpest, Kovács M. Tét, Schultz A. Maglód, Podhradszky J. Tordas, Bartos P. Szarvas, dr. Purgly E. Makó, Pataki P. Bokod, Gyúrói Nagy L. Gyúró, Bendl H. Bpest.

946 P-t: Ihrig D. Mohács.

8— P-t: Danhauser L. Bpest.

750-750 P-t: Ev. Leánylic. Tan. Kar Kőszeg, Bárdy J. Győr, br. Pásztori L.-né Bpest, Németh Gy. Szekszárd, Sommer Gy. Vác.

7— P-t; Koczer F. Rábatamási.

650 P-t: Blázy L. Pécel.

6— P-t: Badics Á. Nemescső, Brózik K. Tiszaföldvár.

5-5 P-t: Zulauf H. Högyész, Ev. Lelk. Hiv. Csorvás, Ev. Lelk. Hiv. Csomád, Ev. Lelk. Hiv. Mérges, Kovács I. Bánszállás, Szücs S. Magyaróvár, Büki J. Mekényes, Mikler E. Bpest, Bankó M. Békéscsaba, Ev. Lelk. Hiv. Rábaapáti, Pócza F. Sikátor, Hamar Gy. Sopron, Greifenstein Z. Sárszentlőrinc.

3-3 P-t: Chalupka A. Sopron, Benkóczy D. Battonya, Bálint Gy. Mihályi, dr. Kiss J. Sopron, Nervetti I. Újpest, Böhm I. Nagykanizsa, Dénes J. Nagykanizsa.

250-250 P-t; Nagy L. Szentantalfa, Dedinszky Gy. Kiskőrös, özv. Dedinszky Gy.-né Szabadka.

2-2 P-t: Renner I. Sopron, Schád O. Sopron, Rácz E. Sopron, Kovács J. Sopron.

1-1 P-t: Gerhát S. Sopron, Blatniczky J. Sopron.

050-050 P-t: Balczó A. Sopron, Sztehló G. Sopron, Lulik F. Sopron, Mayer Ó. Sopron, Szrna J. Sopron, Oberndorf E. Sopron, Beyer A. Sopron, Ondrik J. Sopron, Milán J. Sopron, Ulreich L. Sopron.

Mindennapi utitárs. A „Fébé” evangélikus diakonissza egyesület 1931. évi *bibliai szakitós naptára* a következőkben hívja fel a figyelmet: A naptárral Isten országának ügyét kívánjuk szolgálni, amidőn a naponkénti rövid kis bibliamagyarázatokkal és megfelelő történetekkel, egyházi események, életrajzok közlésével mindenki számára segítségét óhajtunk nyújtani abban, hogy a mindennapi élet különböző nehézségei, megpróbáltatásai, szenvedései, örömei között hogyan élhetünk Isten dicsőségére és hogyan vehetjük az isteni erőt. Naptárunkat sokfelé megismerték már az egész országban és sokak számára lett nélkülözhetetlenné, mert alkalmas segéd-eszköznek, vezérfonalnak bizonyult a mindennapi bibliaolvasáshoz is. Olyanok részére, akik a Bibliát mindennap olvasni szeretnék, különösképpen ajánlhatjuk.

A sok szeretettel, gondallal összeállított naptár, mely az egész évi táblázatos naptárt, ezenkívül a nap- és holdkeltét és nyugtát is tartalmazza és a névnapokat is közli, 1'80 P-be kerül. Több példány megrendelése esetén megfelelő engedményt is tudunk nyújtani.

Mindenkitől szeretettel kérjük naptárunk terjesztését, mert ezzel magyar keresztyénységünk és evangélikus egyházunk ügyét szolgálja.

A naptár csinos kiállításánál fogva ajándekozásra is nagyon alkalmas. „Fébé” Ev. Diakonissza Anyaház könyvkereskedése Bpest, VII., Damjanich-u. 25a.

A legfontosabbakat a legelső helyre.

Az élet igazi boldogságának, győzelmének ez a titka. A mai élet keserves küzdelmében, hajszájában a pillanat megnyerésének lázában annyi ember felejtkezik el a legnagyobb dolgokról, az élet örök alapjairól, azért van olyan sok megfáradt, elkeseredett, reménytelen ember. A **Magyar Keresztyének Naptára**, ez a már annyi szívet felüdített, emberi életre annyi fényt szóró, leszakító tőmbnaptár megjelent. Minden otthonba szeretné elvinni azt az áldott üzenetet, hogy az Isten megváltó szeretete változhatatlan, Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Az Ő kegyelme mozdíthatatlan alapjára mindenki mindenhol építhet. Ezreket tanított meg már arra, mik a legnagyobb dolgok az életben. A leszakítható lapok minden napra egy rövid bibliamagyarázatot, egy ahhoz illő történetkét tartalmaznak. Kapi Béla evangélikus püspökkel élén Abaffy Gyula, Borgulya Endre, Fábíán Imre, Kiss Samu, Marcsek János és neje, Molitorisz János, br. Podmaniczky Pál, Szabó József, Szalay Mihály, Turóczy Zoltán, Weisz W. Frigyes, evangélikus szerzők is tolmácsolják az Isten ígéje áldott üzenetét. A naptárt a Bethánia-Egylet adta ki minden eddigi évfolyamot felülmúló gyönyörű kiállításban. A több színnyomásban készülő művészi hátlap a jó Pásztort ábrázolja. A naptár ára 1'60 P. 10 példányon felül 25% engedmény. Megrendelhető a Bethánia-Egylet könyvkereskedésében (Budapest, VIII. Gyulai Pál-utca 9.).

